

KAITSE KODU

No
19
20 s

K/M

JURI KODRES

TALLINN, HARJU 21,
KÕNETRAAT (2)12-12

Soovitab oma rikkalikust
laost:

Ülemaailma kuulsaid ameerika
kirjutusmasinaid
„Woodstock“,

rootsi arvemasinaid
„Original Odhner“,

ameerika numeraatoreid
„Visible“,

paberi traatimise masinaid
„Skrema“,

paljundamisaparaate
„Pelikan“,

tulekindlaid rahakappe igas
suuruses

„Laverna“ tehasesest,

rahakaste, terasest ja plekist,
vekslite portfelle, rõngas-
raamatuid, kontoriraama-
tuid, igasuuguseid kontoritar-
beid, pakkpabereid, pappi,
pergamenti, pergamiini jne.

Oma büroomasinate paran-
dustöökojad.

Hinnad odavad!

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseleidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.ltn. J. Maide,
telefon 6-88.

Tegev toimetaja L. Sõerd, telef. 8-29.

Toimetaja kõnetunnid kella 10–12.

Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talituse juht Richard Jukk, tel. 8-29.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à üks lehekülj:
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Välimine kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

*

Nr. 16

1931

SISUKORD:

A. T.: Kultuurpropaganda tähtsus rah-
vusvahelises vahekorris.

D. Buxhoevden: Pommikindel varjend
elumajas.

E. Viskel: Idealismi- ja usujanu SSSR-is.
— Gaasikaitse vahendeist.

A. Lemba: Isamaa laul.

Ed. Männik: Vennad.

Karl Aun: Türi noorte kotkaste elust.

Petserlane: Kodukaitse ja kultuuritöö
Petseris.

— Toimetusele saadetud kirjandus.

— Male.

*

Osaühisus SYSTEMA

Tallinn, telefon 430-09.

Büroomasinate eriäri.

„Remington“

parimad ameerika kirjutus-
masinad.

„Brunsviga“

moodsad ja vastupidavad arve-
masinad.

„Grundström“

tuntud soome rahakapid.

Igasuguste büroomasinate uusi-
mad mudelid. Tarbed parimaist
inglise vabrikuist.

Paljundusmasinad.

Nõudke katalooge.

Nõudke pakkumisi.

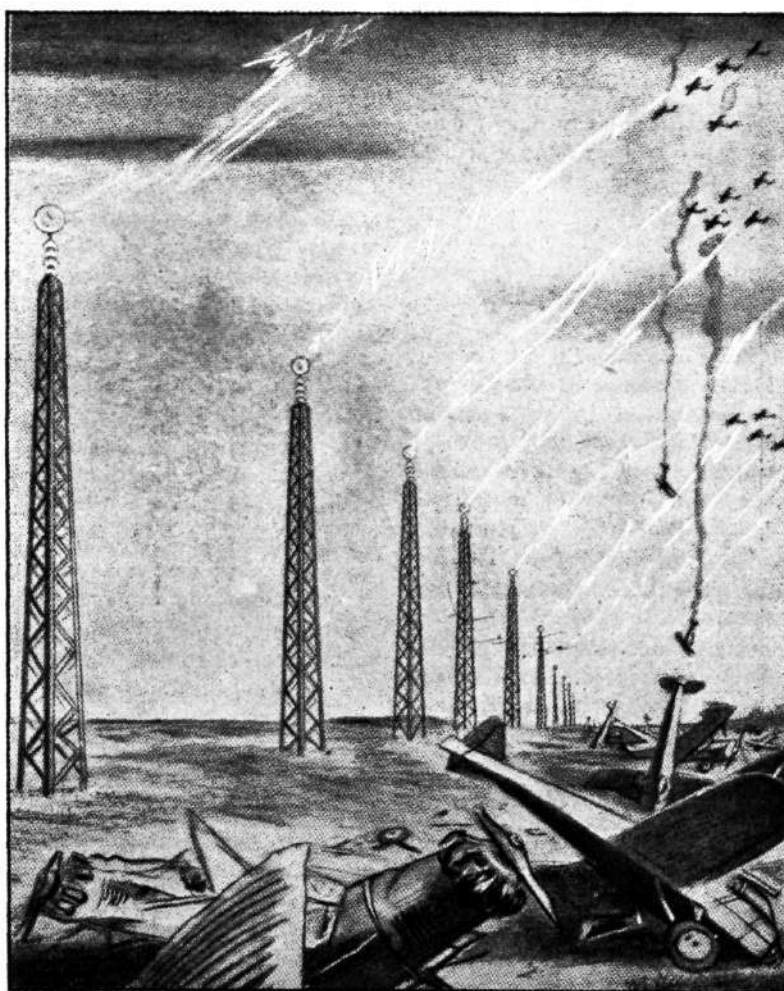
KAITSE KODU!

ILMUB KORD NÄDALAS

Nr. 16

Talinnas, laupäeval, 18. aprillil 1931

Seitsmes aastakäik

SESTSAADIK JA MITTE ENAM!
Saladuslikud kiired seavad tulevikusõjas piiri
lennukite pealetungile

KULTUURPROPAGANDA TÄHENDUS KRAHVUSVAHELISIS VAHEKORRIS

Kõik riigid, eriti Suur-Briti ja Prantsusmaa, ajavad aktiivset kultuurpropagandat, aga neile omase mõttetavusega teevad nad seda salaja või annavad selle eraasutuste ülesandeks, kes moraalselt kui ka majanduslikult on valitsuse või kaugelenägijate riigivõi ärimeste toetatavad. Parim näide kultuurpropaganda tööst internatsionaalses poliitikas briti huvides on Cecil-Rhodes asutuse poolt ülalpeetavad stipendiumid. Iga aasta valitakse sada intelligentsemat üliõpilast ameerika ülikoolidest Oxfordi ülikooli nimet. asutuse kuludele. Selle anglo-ameerika solidariteetsuse süsteemi lõppeesmärgiks on briti huvide edustamine maailma valitsemise kujul, — käsikäes Ameerika võimu kasutamiseks.

Briti instituut Prantsusmaal valitseb 75.000 naelsterlingi suuruse fondi üle ja on asutanud palju stipendiume ja ühe briti raamatukogu. Itaalias osutavad briti instituudid tähelepanavat tegevust Roomas, Florentsis ja teistes kultuurkeskustes. Et viia Ladina-Ameerika ja Hispaania lähedamasse ühendusse Suur-Britiga, on asutatud mitmeid briti ülikoolitsentrites hispaania kirjanduse õppetoolid.

Egiptuses on briti kasvatusasutused briti huvide eest valvel, samuti Hiinas, kus Hongkongi ja St. Johns'i ülikoolid, samuti teised õppeasutused eduga levitavad britilist vaimu. Briti riigimehed on mitu miljonit naelsterlingit, mis Hiina valitsusel oma mässumeelsete poksijate eest Inglismaale on kahjutasuna maksa — määranud hiina akadeemikute väljaõpetamiseks briti ülikoolides. Alles hiljuti kinkis briti rahvas jaapani rahvale inglise raamatukogu, mille läbi kummagi rahva kultuursuhted leiavad tihendamist.

Oma silmapaistvate kodanike määratute rikkustega, õpetlaste ja valitsuse kaudu, on Ameerika Ühendriigid ilmutanud suurimat arusaamist ameerika mõjuvõimu levitamises kõigis maajagudes. Suur-Britis, Prantsusmaal, Itaalias ja teistes Euroopa maades on olemas Ameerika asutusi, kes osutavad suureviisilist tegevust. Vististi ükski teine asutus ei ole teinud niipalju Läheda Ida rahvaste ärkamiseks kui Konstantinoopolis Robert-College ja Ameerika ülikool Beirutis.

Ameeriklased on kultuuri alal Indiale tähendanud peaaegu rohkem inglasi, samuti suures masstaabis teostatakse Ameerika kultuuritööd Hiinas. See oli Ameerika valitsus, kes esimesena algatas ja teostas mõtte eelnimetatud hiina poksijate mässu pärast kahjutasu määrata hiinlaste väljaõpetamiseks Ühendriiges ja kes asutas Pekingisse kuulsa ja moodsa Tshung-Hua-College'i. Tuhanded hiina üliõpilased on kahe viimase aastakümne jooksul Ameerika ülikoolides õppinud. Hiina ministrid C. T. Wang ja Sun Fo, Hiina saadik Suur-Britis, dr. Sze, ja palju teisi hiina riigimehi on õppinud Ühendriiges ja nende meelsus on puht-ameerikaline.

Rockefeller-asutuse töö meditsiinilise uurimuse alal, esmaklassilise meditsiinilise kolledži ja hospitali asutamise Hiinas miljonite-dollarilise kapitaliga aitavad palju kaasa Ameerika kultuurimõju kasvatamiseks. Ameerika arstlikult koolitatud misjonäride tegevus ja kasvatusasutused, nagu Yale Hiinas, kristlik kolledž Kantonis ja teised on tähendanud Hiinale ja Ameerikale suurt teenet kultuurialal.

Ameerika kultuuri mõju Jaapanis on nii tugev, et vaatamata vastolule kummagi valitsuse vahel mitmeis poliitilises küsimuses — Ameerika-Jaapani suhted püsivad südamligid. Meiji-Ära esimestel aegadel olid need ameeriklased, kes jaapanlasi nende kasvatuselu organiseerimisel aitasid, — ja tuhanded jaapanlased on studeerinud ameerika ülikoolides. Peaaegu kõigis Jaapani ülikoolides ja kolledžis loetakse Ameerika ajalugu.

Mõni aeg jättis Ameerika kultuursuhete arendamise Lõuna-Ameerika maades hooletusse, aga nüüd astutakse samme selle parandamiseks. Hiljuti teatati, et kavatakse asutada New-Yorki Argentiina-Ameerika Instituut, mis peab täiendama 1927. a. Buenos-Aires'isse asutatud samanimelist õppeasutust. Valmib mitmeid plaane, mille kohaselt astub suuremal määral Ladina-Ameerika üliõpilasi Ameerika ülikoolidesse. Ameerika professorid, keda toetavad Carnegie-asutus j. t. sarnased institutsioonid, külastavad Ladina-Ameerika maid, et nende maade kultuurijuhtidega olla isiklikus kontaktis.

Peaaegu igas tähtsas linnas üle kogu maailma asub tänapäev üks väike organisatsioon prantsuse keele ja prantsuse mõju levitamiseks. Et edendada prantsuse keele õppimist Suur-Britis, pakutakse prantsuse ametnikele välismaal, kes uurivad prantsuse keelt, eriti eelistusi. Püüdes saada Pariisi kogu maailma kultuurtsentriks, loovutas prantsuse valitsus hiljuti mitmele välismaade valitsustele, kes soovisid ehitada Pariisis kortereid oma üliõpilastele, maksuta ehituskruunid.

Fašistlik Itaalia on New-Yorgis ühenduses Columbia ülikooliga asutanud Casa Italiana (Itaalia Maja), mis on Itaalia Põhja-Ameerika kultuurtsentriks. Itaalia professoreid saadetakse paljudesse maailmajagudesse, eriti maadesse, kus leidub itaallasi. Isegi Indiast pole mööda mindud. Itaalia saatis oma parimad õpetlased Indiasse ja kinkis Visva Bharati'le raamatukogu itaalia kirjandusest.

Kuigi Jaapan kord palju õppis Hiinalt, on viimase veerandsajandi jooksul rohkem kui 50.000 hiinlast õppinud jaapani koolides. Shanghais on jaapanlased asutanud kolledži. Igas õhtumaa metropolis on olemas jaapani-ühing. Pariisis on jaapanlased ehitanud oma enda maja, kus jaapani üliõpilased leiavad korterit, ja Berliinis on jaapanlaste initsiatiivil asutatud Jaapani Instituut.

Euroopa vaimust.

Maailmasõda on Euroopa põhjalikult ümber kujundanud, tema suhtumist teiste mandrite, eeskätt Ameerika ja Aasia, vastu otsustavalt muutnud. Nagu võimas bioloogiline tuulispask on ta kiskunud kõik oma keerisesse: poliitika, majanduse, isegi eetika, ja kõik loov vaim näib olevat lõplikult kadunud. Produktiivsete jõudude voolu on siiski jätkunud maa-alustes veekeerdudes ja pärast aastaid metsikut anarhiat vaimses maailmas manifesteerib ta end taas seadusena. Vaimse eraldumise ajajärk on täna lõpnud, see oli pettepillide tagajärg, mida häbenetakse. Rühime uuele vaimu sünteesile; esimesena näeme seda arhitektuuris, millele on järgnenud kirjandus ja muusika. Seadusetahtlud ei ole purunenud, vaid üllatavalt ruttu kujundatud ümber uuel põhimõttel. Nüüd ei maksa enam illusioon, vaid vaimne tõsiolu. Märgatavalt hilja ilmub sõja elamus viljakust; võib-olla seisab ainus seletus hilise uuenduse nähtuses sündmuste viljakuses, mis sumbutab kõik muu. Euroopa on muutunud arukamaks, ikka tugevamini tuntavad majanduslikud vapustused kohustavad vaimu. Ühisest hädast kasvab ühise saatuse siduv tunne: Euroopa vaimne uus hoone on selle tulemus.

Briandi Pan-Euroopa memorandum, mille resultaate haruteldi septembri alul Genfis esimesel pan-euroopalisel riikide konverentsil, pole puhtmajanduslik, vaid esmajoones ka vaimne dokument. Euroopa vaim osutab selle ulatuslikule ideede ühendusele valmisolekut. Pan-Euroopa mõtte teostamine ei astu esialgu üle majandusliku terve mõistuse ega tollilepingute piiride. Ka pole Pan-Euroopa ilma Briti riigi, Ameerika Ühendriikide ega Nõukogude Veneta eluvõimne.

Just Nõukogude Liit kujutab tunnustatud vastu kohta Pan-Euroopale, kuna ta, „uue otsustava samana kõigi maade tööliste ühendamise teel peab teenima sotsialistlikku üle-maailmset nõukogude vabariiki“ (Nõukogude Vene põhiseadus 6. juulist 1923. a.). Need vastukohad on vaimset laadi, Nõukogude Vene poliitiline loobumine Pan-Euroopast on selle seisukorra tõendus. Kollektiivne mõtlemine ja isiksus seisavad seni leppimatult vastamisi. Selle vaimse problemaatika esilekerkimine on tähtsaks eeltingimuseks Euroopa vaimsele edasipüsimisele.

John Galsworthy, internatsionaalses mõistes nii palju teeneid ilmutanud P. E. N.-klubi esimees, jõuab oma essees: „International Thought“ otsusele, et ainult tehnikute, keemikute ja pankurite kollektiiv suudab päästa Euroopa, mitte kirjanikud. Nii selgelt ja ühtlasi meeletult on harva öeldud üles vaimsete impulsside jõus. Ikka veel on olemasolevate loovate jõudude hulk määranud rahvaste saatuse ja ka natsiooni uuendamine pole vastse eetilise ülesehitustööta mõeldav. On olemas natsionaalseid jõude hoopis primitiivsete algete liikumapanemiseks. Sõja naiivne natsionalism on oma osa ammu kaotanud. Rahvuslik ja

rahvusvaheline mõtlemine elavad kõrvuti. Internatsionaalses muusikas on rahvuslikkuse loov väärtus eriliselt tunduv, prantsuse muusika on saksa või slaavi omast kergesti eraldatav; siiski on ühist selle vaimses struktuuris. Sama võrdlus maksab internatsionaalses lüürikas. Püüd üldisele Euroopa vaimsele ilmneb kõikjal. Prantsuse ja Saksa, mandri-Euroopa vaimsed jõukomponendid, seisavad otsustavalt probleemi keskpunktis. Goethe sõnad: „Chaque homme a deux pays, le sien et puis la France“ (Igal rahval on kaks isamaad, oma ja Prantsusmaa) on täna aktuaalsemad kui kunagi varem, sest Prantsusmaa kehastab teatud kraadini Euroopat. Prantsusmaal on esimesi teeneid maailma vaimses organisatsioonis. Pierre Dubois, Sully ja Abbé St. Pierre on traditsiooni representendid, millele ehitab Briand. Kui tema eelkäijate päevil enam vähem üksmeelselt mõeldi Prantsusmaa eesvalitsusele, taotleb Briand täielikku riikide suveräniteeti.

Euroopa vaimsele juhtijaskonnale on viimase sõja kestes tõstetud etteheide, et see otsustusvõime ja juhtitalendi puuduse tõttu ei märganud maailmasõja poliitilist olukorda kasutada Pan-Euroopa üldiseks proklamimeerimiseks. Etteheite peamine raskus on siin veeretatud Saksamaale. Ometi ei olnud viimases idee — „union d'action entre les nations“ — kustunud, nagu seda näitab Ernst Jäckh oma essees: „L'idée de Société des Nations en Allemagne pendant la guerre“ (L'Esprit international“ nr. 11 — 1929).

Viimane sõda on Euroopa vaimu diskrediteerinud määral, mis oma tagajärgedes on vapustav. Spengleri järgi on iga majanduselu — hingeelu väljendus. On leidunud vaevalt generatsiooni, kes on majandusliku ja riikliku mõtlemise ees seisnud suurema skepsisega kui praegu. Mehhaniseerimine on avalik pahe, mida mõistliku eluhoiuga võib juhtida. Vastutuse anonümitteet, vaimse anonümitteet — see kõik on palju pahem. Prantsus- ja Saksamaal on uue baasi alged. Prantslase isekoom hoiab teda vastuvõtavana natsionalismile, tema rõhutatud individualism hoiab teda veel tugevamal määral kui sakslast kollektivismist ja määrab ta uusi psühholoogilisi eeldusi looma kestvale Euroopa vaimsele.

Saksamaa elab kahe kultuuriringi — ladina ja germaani — vahel. Saksamaa on teadlik oma ülesandes kultuuriringide polarses ühendamises ja täiendamises.

Saksa- ja Prantsusmaa olid seni siiski suurimaks komistuskiviks Euroopa vaimse ühiseks edurohkeks kasvatamiseks, vaatamata tunnustusele, mida need rahvad on annud üksteise mõttejõu hinnangul. Olevik võib neid ühendada. Euroopa poliitiline ja vaimne saatuse nende kättes. Euroopa vaimse uuesti ülesehitamise töö vastutus lasub nende õlgadel.

A. T.

POMMIKINDEL VARJEND ELUMAJAS

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud D. BUXHOEVDEN

Tihti juhitakse ajakirjanduses inimeste tähelepanu asjaolule, et tulevikus sõja ajal satuvad linnad, tööstused, sadamad, raudteejaamad jne. vaenlase lennukite poolt tugeva pommitamise alla, mispärast soovitatakse ähvardava hädaohu paratuseerimiseks juba rahuajal varustada elamud varjenditega, milledes inimesed võiksid leida varju ja kaitset lennukite pealetungi ajal.

See on väga tõsine asi, mispärast tuleks varakult mõelda sellele, mil viisil oleks võimalik teostada varjendite ehitamist ja sisseseadmist, sest on ju selge, et seda tuleb teostada juba rahuajal. Lahtipuhkenud sõja ajal selleks küll enam ei leidu küllaldaselt ei aega ega võimalusi. Gaasiasjanduse kirjanduses leiame sellekohaseid sõnumeid, mis aga annavad ainult põhimõttelisi juhtnõude varjendite ehitamiseks ja on peaaegselt seatud kokku kogemuste põhjal, mis on korjatud maailmasõja päevilt.

Kuid need kogemused ei vasta täielikult nõudeile elamute suhtes — olukord, mis valitseb seljataguses piirkonnas, läheb lahku sõjavälja olukorrast. Juba see asjaolu, et linnadesse on koondatud alati rohkem inimesi, kui niisama suurele pinnale sõjaväljal, on tähelepanu väärt. Samuti on tegelemine rahvahulkadega alati palju raskem kui sõjaväega; viimased on distsiplineeritud, kuna esimestel see alati puudub, eriti ähvardava ohu puhul.

Ka meil on varjendite ehitamise küsimus kerkinud päevakorra ja ma tahaksin täna tuua kokkuvõtlikke andmeid selle mõtte teostamiseks.

Selleks on meil vaja teada, milles seisab oht, ja ainult sellele vastavalt suudame seada kokku juhtnõõrid inimeste elu kindlustamiseks.

Oht seisab selles, et lennukid võivad pilduda alla sõjagaase ja lõhkepomme.

OHT SÕJAGAASIDEST.

Lennukid kasutavad seljataguste asutuste vastu kindlasti püsiva iseloomuga sõjagaase, — tähendab niisuguseid, mis ei haihtu ruttu, vaid väga aeglaselt. Niisuguse sõjagaasi tarvitamisel lennukite poolt tuleb oletada, et sõjagaas mürgitab tänavad kauemaks ajaks ja võib pika aja jooksul tungida majadesse. Siin pole tähtis, kas sõjagaas pillutakse maha vihma näol või pommides.

Elanikkudele tuleb kaitset luua mitte ainult pealetungi ajaks, vaid võib ette tulla, et nad peavad viibima varjendis vahet veel mitu tundi pärast pealetungi. Varjendid peavad olema ehitatud sääraselt, et sõjagaas ei tungiks varjendisse, ja varjendi sisseseade peab olema selline, et võimaldaks inimestele temas viibimist mitme tunni jooksul. Selle aja jooksul peab gaas hävitatama tänavail. Kui lennukid kasutaksid pealetungil ainult sõjagaase, suudaksime linna elanikke kaitsta sel teel, et varustame linna majad gaasikindla ruumiga ja sisseseadega, mis võimaldab õhu va-

hetamist inimeste viibimise ajaks varjendis. Kuid nagu juba nimetasin, on tulevikus meil tegemist ka lõhkepommidega, mis lennukeilt maha heidetakse.

OHT LÕHKEPOMMIDEST.

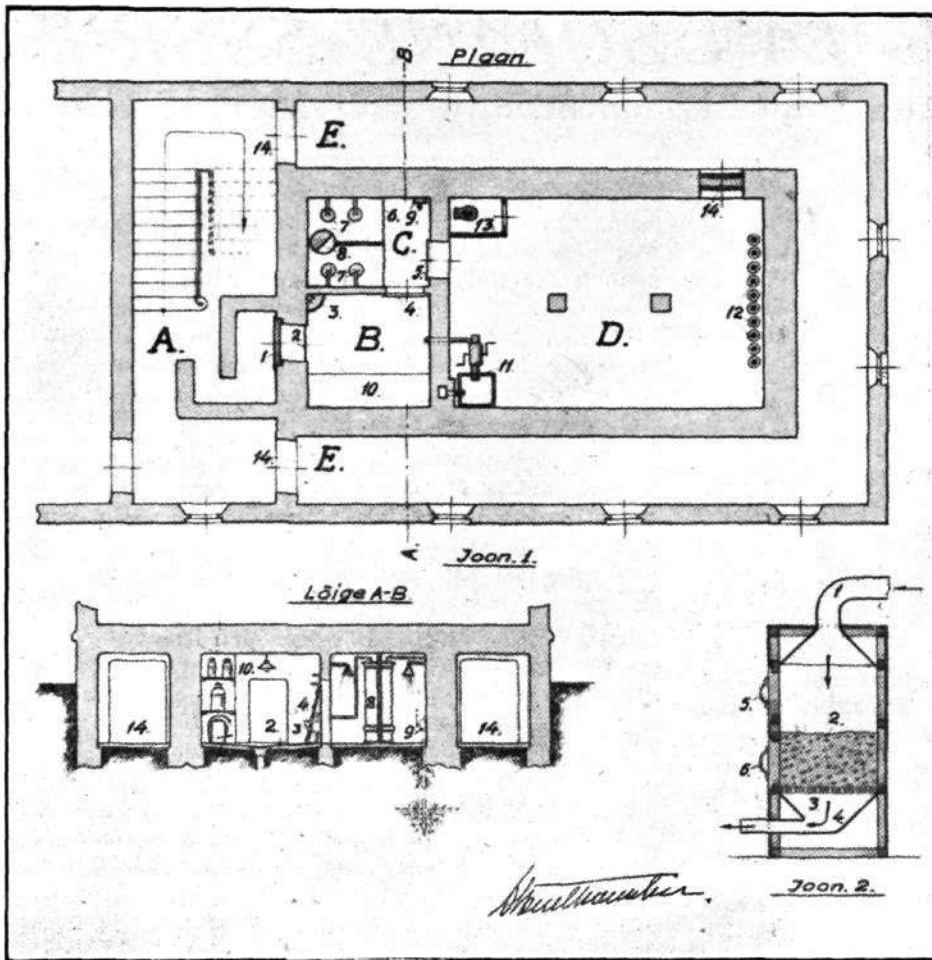
Ajakirjanduses on ilmunud andmeid praeguste lennukite pommide suurusest. Need andmed on kohutavad, sest juba praegu valmistatakse kahetonnilisi pomme. Lennukite pomme saab täita sõjagaasiga, lõhke- või ka süüteainega. Kõige raskemaid pomme aga kavatakse täita just lõhkeainega. Raske on meil kujutella 2-tonnilise pommi tegevust plahvatamisel linna majade vahel. Juba väike, näiteks 45-kg., lõhkepomm suudaks täieliselt purustada kolmekordse kivimaja. Peale selle varustatakse lõhkepomme veel aeglase sütikuga, mis võimaldab pommile kukkumisel maja pihta läbistada mitu majakorda ja lõhkeda maja ees. Igaüks, kel on olnud tegemist lõhkeainetega, teab, et lõhkeainete tegevus plahvatamisel kinnises ruumis on alati suurem plahvatusest lahtises õhus.

Kui 45-kg. pomm suudab purustada kolmekordse maja, siis kahetonniline purustab juba kogu majade komplekti. Kui oletame, et Tallinna peale heidetakse maha kahetonniline lõhkepomm ja ta kukub näiteks Viru tän. asuva Singeri maja hoovi, siis arvatavasti purustatakse kõik majad, mis on piiratud Viru, Sauna, Väikese ja Suure Karja ja Kuninga tänavatega. Neist majust jääksid järele ainult veel varemed. See oletus on ainult näiteks sellest, mis sel alal võiks tuua tulevik. Praegu aga veel iga lennuk ei suuda kaasa võtta niisuguseid pomme ja on küsitav, mis on kasulik, kas maha heita rohkem väikesi pomme kuni 500 kg või ainult üksikuid suuremaid. Välismaalaste arvamine selle kohta on praegu see, et linnadele madalamate majadega kavatakse pilduda vähema kaaluga pomme, kuid Ameerika pilvelõhkujate purustamiseks tuleks juba kasutada raskemaid. Kui sellest printsipiist tulevikus hoitakse kinni, siis tuleb meil arvestada kergema ja keskmise kaaluga lõhkepomme, s. o. selliseid, mis ei kaalu üle 500 kg.

Niipalju on aga kindel, et tuleb arvestada gaas-, süüte- ja lõhkepomme ja linna elanikke tuleb nende eest kaitsta. Kaitseabinõuks on gaasi- ja pommi-kindel varjend. Järgneval joonisel toon gaasi- ja pommi-kindla varjendi asetuse ja sisseseade elumaja keldriruumis.

Varjendi asetuse elumaja keldriruumis peab olema niisugune, et elanikud saaksid ruttu pääseda sinna. Seepärast peab sissekäik olema trepikojast A. Varjendi seinad ei tohi olla maja vundamenti välismüüriks, vaid varjend peab asuma eraldi ruumina keset maja keldriruumis. Maja kõrval lõhkevad pommid ei suuda sel puhul nii kergesti purustada varjendi seinu.

Varjend peab olema ehitatud raudbetoonist ja kui arvestada pomme kuni 500 kg., peab varjendi sein ja

veevool. Vee saamiseks peab varjendil all asuma kaev ja on varjendis pump (9). Lähikäigud 4 ja 5 on varustatud gaasikindla uksega.

Ruum D on üldruum. Teemas peavad olema pingid istumiseks või lavad lamamiseks.

Värske õhu saamiseks on varjend varustatud õhupumbaga ja gaasikurnaga (11). Gaasikurn ühendatakse õhutoruga, mis ulatub läbi maja katuse, puhtama õhu saamiseks kõrgemaist õhukihtidest. Õhupumbal on kaks väljavoolutoru, suurem neist puhub õhku üldruumi D, vähem ulatub läbi vaheseina ruumi B. Üldruum tuleb varustada klotsetiga (13) ja tagavarauksega (14), mis on tehtud kahest soomustatud poolest.

Igaks juhtumiks võiks õhu uuendamiseks asetada varjendisse teraspudeleid hapnikuga (12). Võib tulla ette, et õhukorsten pommitamisel purustatakse ja ta ummistub mahakukkunud prügist. Joonisel 2 on toodud gaasikurn varjendis. Toru ots (1) asetatakse varjendi seina ja ühendatakse õhukorstnaga.

katte paksus olema 1,5—2 m. Varjendi sissekäik peab olema kaitstud raudbetoonmüüri ja kattega. Viimased võivad olla nõrgemad, sest uks varjendisse (1) peab olema soomustatud. Soomustatud ukstes peavad olema luukidega suletavad väikesed avaused, õhu ventilatsiooni jaoks. Kohal (2) on asetatud harilik gaasikindel uks (rippuv gaasikindel riie ukse ees).

Ruum B on määratud selleks, et puhastada gaasidest ja anda arstlikku abi sissetulijaile, kes on sattunud gaasidesse. Selleks on ühes nurgas sooja ja külma vee kraamid (3) ja riulil (10) arstirohud abiandmiseks ja keemilised reaktiivid gaaside hävitamiseks ühes vastavate desinfektsioonaparaatidega.

Ruum C on pesemisruum dušiga (7) ja ahjuga (8) sooja vee saamiseks. Ruum on eraldatud eesriidega (6). Üperiidist mürgitatuid tuleb kohe pesta sooja seebise veega. Veevärgi purustamise puhul pommitamisel katkeb

Kurna kast ehitatakse betoonist raudraamides. Kast varustatakse kahe avausega, mis suletakse luukidega (5) ja (6). Gaasi adsorbeeriv aine (2) asub tihedal metallvõrgul (3). Võrgu kindlustamiseks on alla pandud horisontaalselt raudlatid. Võrgu peale võib veel asetada tselluloosist kurna mürksuitsude eest. Adsorbeeriva aine vahetamiseks avatakse luuk (6), võetakse välja kõlbmatuks muutunud aine, suletakse luuk (6), avatakse luuk (5) ja selle kaudu täidetakse kast uue adsorbeeriva ainega. Peale selle suletakse luuk (5) jälle õhukindlalt. Selleks on luukide äärte ümber pandud kummist ribad. Luuke tuleb sulgeda kruvide abil. Õhupump peab olema käsitsi-töötav, sest linna pommitamisel võib kergesti saada rikke elektriühendus või elektrijaama võib purustada. Suurema varjendi jaoks tuleb asetada mitu käsitsi-töötavat pumpa.

IDEALISMI- JA USUJANU SSSR-IS

Kuidas arenes võitlus kommunismi ja usu vahel

Nõukogude valitsuse kulu ja kirjadega on hiljuti Pariisis ilmunud kommunistliku naiskirjaniku Nina Gurfinkeli raamat praegusaja Venemaa teatrielu üle („Théâtre russe Contemporain“). Teos iseenesest on täiesti tendentslikult kommunismi pooldav, kuid iga lääne-euroopalist lugejat rabab temas peatükike, mis puudutab praeguse Venemaa iseloomulist nähtust — kodutuid lapsi, nende hingeelu.

„Lapsed pussitavad ühteist sulenugadega“ — jutustab N. G. „Nad pidasid klassides kivisõda, karjusid, tükkisid kallale kasvatajale — ei olnud ühtki võimalust võita nende usaldust. Nad vihkasid inimest. Harilik lasteteater oleks neid ainult vihastanud, kutsunud märatsema, sest lasteteatri väikesil näitlejail ju on hoopis teissugune lapsepõli kui neil. Headus oleks kodutuis äratanud ainult kadedust ja halba on nad oma elus näinud juba küllalt. Nukuteatri korraldaja Jefimova aga näitas neile oma „Petruškat“. Ja laste südamed, igaveseks suletud inimestele, avanesid nukkudele... Salkades tulid nad klassi, istusid viisakalt, oodates näha ainsat olevust, kes võis kustutada nende väikeste rikutud südameste ja armastuse järele — nukku! Kui Jefimova sõitis ära, ei olnud neil kahju temast: igasugune inimolevus oli neile igaveseks vastik — pärast seda, mis nad on näinud oma lapsepõlves. Aga nad nutsid lahkumisel n u k u s t, millele nad olid viinud üle oma usalduse ja armastuse vajaduse. Nad töid Petruškale pärja ning suudlesid lahkumiseks ta kätt.“

Tolle stseeni õiget tähendust ja tema kaudu „uue Venemaa“ noorpõlve hinge-häda võib mõista ainult siis, kui tuletada meele noid uusi kommunistliku kasvatus- võtteid, mille mõjul kasvatatakse seal praegu uut põlve inimesi.

Kommunistliku maailmakorra ülesehitajad on endile võtnud ülesandeks võimalikult kõigist laste-südameist rookida välja kõik lapse armastus- ja idealismitunded. Uus põlv peab tulema nende tahtel täieliselt materialistlik, n. n. eelarvamusteta, südametunnistuse ja -helluste suhtes täieline robott (mehhaaniline inimene), ainult mingisuguse sisseistutatava poolehoinutakesega kommunismi vastu. Selleks esmajoones kommunistlikud pedagoogid peavad laste südameist täielikult juurima igasuguse

usulise tunde. Ja selleks siis ka läinud kevadpühadel — nagu kirjeldavad Nõukogude ajalehed — on jälle lastud üleriiklikul puna-pioneeride organisatsioonil kõigis suuremais linnades korraldada vaatamänge: need lapsed-pioneerid vabastavad keskaegse inkvisitsiooni käest õpetlase, kes vaimulike poolt on mõistetud surma ja juba viidud tuleriidale. Vastavate hüüete ja jumalavastaste tsitaatide saatel toovad lapsed „tuleriidalt“ ära õpetlase, kuid viivad ta asemele preestri, kes varem muidugi hästi läbi peksetakse.

Koolides peetakse kogu Nõukogude Venemaa lastele järjekindlaid loenguid, et „n. n. vanemate-armastus on ainult metsiku aja mälestusjäänus. Kui vanemad teid sunnivad täitma usukombeid või nõuavad teilt lapsearmastust usu käskude põhjal, siis öelge: meil ei ole teisi käsked kui Nõukogude käsud — ja nad on teie anakronismide vastu!“ *)

Nõukogude noore esimene käsk on: sul ei tohi olla idealismi. See näib esimesel silmapilgul nii lihtne, kuid on ometi keeruline. „Posl. Novostites“ kirjutab SSSRist põgenenud end. Nõukogude spets:

„Meil pole suuremaid söimusõnu kui „idealism“ ja „idealism“. Idealism on mitte ainult naeruväärt, vaid ka hädaohtlik; ta on kõige suurem „klassivaenlane“. Ollakse pigem valmis andestama vargale-materialistile kui ausale idealistile. Nad tuubivad 7-aastastele lastele, et idealism on buržuaaslik eelarvamus, et ei

*) Jaroslavski kõne komsomoli kongressil.

Punane pioneer.

ole olemas mingeid absoluutseid väärtusi, ei mingisugust absoluutset moraali, ei jumalat ega kuradi; kõik asi seisvat vaid materjaalsete tarviduste täitmises, materjaalses kasus ja — basta! Sotsialism olevat püha mitte seepärast, et ta ideaalid nõuavad õiglust — nagu uskumise meie seda oma ajal, oma noorusajal. Ei, kogu asi seisvat majanduslikus arvestuses, röövitu röövimises, täidetud kõhus... Nii kõneleb nende usu sümbol, selle madalail instinktidel mängimisega tõmbasid nad endi poole tumedad massid, purustasid riigi ja korra. Näis juba, et mis on veel lihtsam: asi on tehtud ja Nõukogude paradisi pole enam mägede taga. Kuid nad on oma teooriaga läinud rappa ja nõuavad nüüd meilt siiski idealismi, nagu nõuavad seda hulga Nõukogude noorkodanike hingekarjatused, mis väljenduvad igal sammul meie hingelises tühjuses. Toon ette kolm fakti. Ebaõnnestunud Nõukogude Ungari ebaõnnestunud valitsuse liige prof. Varga kõneleb sõnasõnal: „Revolutsioon Ungaris ebaõnnestus seepärast, et Ungari proletariaat ei tahtnud nälgida tuleviku nimel, vaid nõudis peatselt maapealseid hüvesid!“ Tähendab: nad ometi nõuavad Ungari tööliselt idealismi, vastu oma moraali! Teine fakt: kadunud Dzeržinski, tunnistas Nõukogude kongressil, et Vene talupoja ja tööliste seisukord on lihtsalt hirmus, trööstis neid seega, et 100—200 aasta pärast olevat teisiti ja nõudis neilt endaohverdumist, idealismi! Kolmas fakt: meie vabrikusse tuli Austria tööline, muidugi kommunist, ja nähes, et meie töölisel elavad näljas ja puuduses, paljajalu ja räpastes muldonnides, — sai pahaseks: „Milleks meile Nõukogude võim, kui kapitalistliku korra all on meil tuhat korda parem elada? Ich danke!“ Kuulsin ise seda ning sellele külastajale järgnenud vaidlusi pealt, kui meie kommunistid ütlesid: „See on nahkne inimene, talle on palk kõige tähtsam...“ Näete, siit ongi pärit Nõukogude maailma uuesti propageeritud kõne idealismi järele, täpsemalt — askeedilise kannatustahte järele. Ise nad kõik purustasid, häbistasid ja häbistavad edasi, ise nad eitavad kõike — ja nüüd näevad, et idealismiga siiski ei pääse kuhugi. Ise raiusid maha oksa, millel istusid. Nõukogude võim on hävitanud inimese hinge ja selles peitubki ta surmaotsus. Aga veel valusam on muidugi häbistatud inimese hingedel enestel. Võib-olla see alateadvuslik janu idealismi järele ka juba Nõukogude valitsuse ajal kasvanud inimeste hingedes ongi veel kardetavam Nõukogudele enestele.“

*

Ütlesin eelpool, et üheks tähtsamaks „uue inimese loomise“ eelduseks peetakse SSSRis võitlust usu vastu. Riiklikult toetatava jumalavastaste (besbožnikute) organisatsiooni põhikirjas seisab ju: „Usulised organisatsioonid on klassivaenlase tööriistad. Usk on rahvale oopiumiks. Kõik usud iseenesest on vasturevolutsioonilised.“ Püüan siin kirjeldada usuvastast võitlust SSSRis selle algusest peale.

Enamlaste võitlus usu vastu oli alul sihitud ainult õigeuskliku kiriku vastu, kuna see ju oli olnud tsaarivalitsuse tugi, seega revolutsiooni vastane. Pärast veebruarirevolutsiooni valis õigeusu kirik, kelle

ametlikuks peaks Peeter Suurest alates oli olnud keiser, endale uue ülemjuhi — patriarhi, seega veel kõvenes sisemiselt ning muutus ka väliselt iseseisvaks poliitiliseks teguriks. Tark ja osav patriarh Tihon, kes Ameerika õigeusu koguduste piiskopina oli ookeani taga teinud läbi hea kooli, oli kiriku juhiks paras mees. Kuid ta ülehindas oma jõude.

Kohe pärast enamlaste revolutsiooni algasid kiriku enamlastevastased sammud. Õigem juba enamlaste revolutsiooni ajal. Kremli olid end kindlustanud ohvitserikoolide õpilased, punaarmeeelased jooksid ajaloolisele kindlusele torni. Spasski väravail, kust varem tohtis läbi minna ainult paljastatud päi, rippus imetgev pühapilt ning kirikuis kuulutati uuest imest: igal pool ümber pühapildi plahvatasid müüris pommid ja tungisid kuulid, ainult pühapilt jäi terveks... Pärast Kremli vallutamist katsid enamlasted pildi punase riidega. Ja kirik teatas teisest imest: teiseks hommiuks kärisenud punakangas iseenesest kaheks. Enamlaste valitsuse esimestel päevadel liikus Punasel Platsil mitmekümne tuhande päine ristikäik pühapiltidega ja kirikulippudega. Spasski värava pühapilt ilustati lilledega. Rongkäigu keskel sammus vana patriarh Tihon, toetatud kahest metropoliidist, kuldses, teemantidega ilustatud ametimütsis. See oli esimene sõjakuulutus.

Võitlus algas ja see maksis elu paljudele vaimulikele. Ägedaimaks hetkeks oli kõigi kiriklike varanduste konfiskeerimine a. 1921, näljahäda ajal. Patriarh laskis kõigist kantsleist kuulutada Nõukogude valitsusele kirikuvaande. Järgnes patriarh Tihoni vangistamine. Kuid ometi ei julgetud teda paigutada vanglasse, vaid viidi ühte Moskva lähedasse kloostri, kus teda mungakongis valvasid tšekistid.

Tihon oli siiski end pidanud liig tugevaks. Enamlased tegid uue, osava malekäigu: paaril endi poole meelitatud vaimulikul nad lasksid kutsuda ellu n. n. „elava kiriku“ või uuenädatud õigeusu, mis väliseis usukombeis endisest ei eraldunud peaaegu sugugi, küll aga jaatas enamlikku korda ja valitsust. Kuna Tihon istus tšekistide valve all, hävitas sõjakohus mahalaskmiste ja sunnitööle saatmisega neid vaimulikke, kes Tihoni käsu põhjal keeldusid üle andmast kirikuvarandusi. Samal ajal võitis „elav kirik“ võimude soodustusel ikka uusi ja uusi pooldajaid. Õige tunduv osa vaimulikke, väsinud ja hirmutatud verisest võitlusest, läks uue kiriku poole üle.

See võttis targalt patriarhilt vastupaneku jõu ning nii saabuski ta sensatsiooniline leppimine Nõukogude võimuga. Nõukogud tahtsid seejuures ainult saada lahti ühest vastasest, kuid vana patriarh mõtles kaugemale. Ta uskus, et ükski valitsus ei suuda loobuda nii suure võimu toetusest nagu on seda kirik, ei või lahkuda liitlastest. Väljudes veebruarirevolutsioonis iseseisvaks saanud kiriku poliitikast, otustas ta taganeda senisest enamlaste võimu eitamisest ja katsuda saavutada, et Nõukogud võtaksid kiriku endale liitlaseks, andes muidugi vastutasu. Ta tegi seda väga ettevaatlikult, sest ta tahtis ju mitte ainult läheneda, vaid saavutada ka, et Nõukogude võim läheneks kirikule. Kohe pärast Tihoni vabastamist algas võitlus „elava kiriku“ ketserite vastu. See võttis vahest

õige iseloomulise kuju — löömingutena kirikuis ja „imedena“ ristikäikudel: pühapildid ei tahtnud end lasta kanda uue kiriku pooldajate poolt, vaid jäid seisma jne.

Võib-olla oleks osav Tihon Nõukogudelt tõesti saavutanudki vastutulekuid kirikule, kuid rauk-patriarh suri ning maeti suurte pühitsemistega, õigeusu värvirikaste ja keeruliste kommete saatel. Enne seda oli ta aga suutnud „elava kiriku“ juba õige tagasi suruda — ning koguni Nõukogude valitsuse soodustusel! Nii on endine õigeusu kirik praegu lõhenevad nelja gruppi.

Peale suure, Tihoni, kiriku püsib ka „elav kirik“, Ning on veel tekkinud n. n. „autokefaalne“ kirik, kes üldse eitab piiskoppe, metropoliite ja sinodit, ütleb lahti igasugusest organisatsioonist peale koguduse. Neljandaks on „autokefaalne Ukraina kirik“. Ukraina rahvusliku liikumise põhialuseks enne sõda olid just preestriteseminarid. Ukraina rahvusliku liikumise osalise üleminekuga enamlaste leeri läks sinna ka osa vaimulikkude seisust, nõudes Ukraina kiriku täielist eraldumist Moskva keskkirikuvõimu alt.

Ja kirikud jäid ikka täis rahvast, provintsilinnades isegi ehitati uusi kirikuid — vabatahtlikest annetustest. Nähes oma võimetust, Nõukogude võimud vahest isegi püüdsid eitada oma usuvastasust. Nii kõneles Stalin „ise“ 1928. a. alul: „Nõukogude poliitika ülesandesse ei käi sugugi võitlus usu vastu jumalusse — missuguseks kodanikud seda olevust endale ka kujutleksid. Keegi ei saa läbi ilma ideaalita ja kui 5% Nõukogude kodanikest niisuguseks ideaaliks on kommunism, siis ülejäänud 95 protsendil on selleks religioositeet. Oleks poliitiline absurdum ning kuritegu Nõukogude põhimõtete vastu neid kahe ideaali pooldajaid ajada üksteise vastu.“

Nii on Nõukogude poliitika juhi sõnad, kuid need on öeldud ka siis, kui välismaal, eriti usklikul Inglismaal ja Ameerikas, tõusis suur pahameeletorm usu tagakiusamiste vastu SSSRis. Kuidas aga on lood tegelikult.

Tänapäevani Nõukogudemaal valitseb just samal aastal, kui lausus Stalin ülaltsiteeritud sõnad, maksmapandud keeld helistada kirikukehli. See keeld maksis ka tänavustel kevadpühil, kuigi — nagu lugejad leidsid ajalehist — tänavu olid kirikud just eriti palvetajaid täis. Kas ei ole seegi üks tunnistus sest Venemaa rahva õnnetuis südameis uuesti ärrganud eneseotsimise ja idealismi janu tungist — vaatamata, et usu vastu Venemaal praegu ässitab iga teatritükk, eranditult iga

Nõukogude naised õpetatakse relva tundma.

trükisõna-toode, iga avalik kõneleja, iga teateke, iga tseremoonia?

Leena Siiman ühes tütreaga, kes Eestisse jõudes jutustasid hirmu ja õuduse jutte eestlaste elust Nõukogude paradüüsis.

Tsiteerin läinud aastal Venemaad külastanud Prantsuse akadeemiku Georges Goyau raamatust mõned kohad:

„Jumalasalgaajate häälekandja „Besbožniku“ esimese numbri kaanepilt kujutas töölise vasar käes ronimas mööda redelit taevasse. Pealkirjaks oli: maapealsete tsaaridega tegime lühikese otsuse, hakkame siis peale ka taevase tsaariga. Issand õnnista!“

„Too teotav karikatuur on sümboliks kogu Nõukogude kultuuripoliitikale“, jätkab Goyau, „mis on sihitud lühikese lõpu tegemiseks taevaga. Nii näiteks: mitmes tuhandes rahvamajas korraldati läinud jõuluks kohtuprotsess, kus kaebealuseks on Jumal. „Kuulutan istungi avatuks“ — ütles eesistuja. „Inimsoo algusest peale on Jumal teinud ja Jumala nimel tehtud arvutu hulk kuritegusid. Kompartei otsustas süüdlased võtta vastutusele. Kaebeluste pinki on kutsutud mitte ainult Kristus ja Jehoova, vaid ka Allah ja teised nende ametivennad. Tooge kaebelused sisse!“ — Nüüd ütleb pristav: „Kõik tunnistajad on ilmunud, ainult peakaebelune Jumal mitte. Ei ole õnnestunud teda kustki leida, ükski kohtukutse pole teda tabanud. Seepärast peame rahulduma jumalate piltidega, mida meil on suurel arvul.“ Tuuakse sisse tunnistajad: preester, rabi, mulla, talumees, usklik eidekene. Kõik tunnistavad, et Jumal on olemas. Siis kutsutakse ette teaduslikud eksperdid. Järgneb prokuröri kõne: „Meie, uskmata, jaoks pole Jumalat olemas. Usklikele aga peame tegema tööks, et too Jumal on täiesti kasutu, kuritegeline, inimeste piinaja,

petja, ja ekspluateeriv olevus.“ Ja Jumal mõistetakse surma“...

Niisugune näiteks on äärmuseni aetud ateismi propaganda. Siin see näib küll labasena, aga just seepärast on ta palju traagilisemgi kui ametlik tagakiusamine — sest ta ju teeb inimeste hinged tühjaks, labastab neid. Ei ole liigne siin tuletada meele, et a. 1927 istus Nõukogude türmides 117 piiskoppi, enamluse esimestel aastatel aga tapeti 8000 preestrit. Too ajaolu aga just kogus usu jüngleile märtri oreoli — ja järgnes Nõukogude valitsuse määrus: „Preestrid ei tule teha usukannatajaks, vaid nemad ja Jumal muuta koomilisteks, naeruväärseks.“ — Igas Nõukogude koolis peab iga laps täitma vabatahtliku (!!!) ankeedi — kas nad aga kodus ei palu, kas neil on pühapilte, kas nad äkki täidavad mõnd usukommet. Poiss või plika, kes tabatud kirikust, heidetakse välja kooliklubidest, jääb ilma kõigist teistele antavaist soodustustest. Mis ime siis, et usus leiduvate elementaarsemate moraalsete printsiipide eitamine toob kaasa tolle kommete languse, mis iseloomustab Nõukogude noorsugu.

Aga usu alused Venegi noorte hinges ei ole surnud. Need on olemas, nendegi armastust ja ideaali otsiv süda tunneb end alateadvuslikult õnnetuna oma ideaalidelageduses — väljendugugi see ideaali ja rahulduse otsimine kas või niisuguses alul kirjeldatud, pealt näha veidras eneseplahvatuses, nagu oli seda väikeste õnnete Nõukogude laste armastav suudlus narri-nukule.

E. Viskel.

Rootsi kuningas Gustav, kes mõne aasta eest käis Eestis, külalisena Pariisis.

GAASIKAITSE VAHENDEIST ÕHUKALLALETUNGI PUHUL TULEVIKUSÕJAS

SOOVITATAKSE ASUTADA „LILLA RIST“

Küsimus, kas jätkub suurema hulga elanike gaasimaskidega varustamisest nende kaitsmiseks keemilise õhusõja tagajärgede eest või on tarvis juba rahuajal muretseda ka veel erilisi hapniku-gaasikaitseaparaate vajaduseks varuks, — on küllalt tähtis, et sellest kõnelda. Kindlasti on enamiku elanikkonna gaasimaskidega varustamine esimene ja tähtsaim abinõu gaasikaitsel, ometi tuleb pöörduda tähelepanu tõsiasi juurde, et pole mitte ükski võimalik, vaid ka väga tõenäoline, et on juhtumeid, kus harilik, üldiselt tarvitatav gaasimask, vaatamata tema parimale filtrile, ei täida oma otstarvet.

Gaasimask oma filtriga on filteraparaat ega kaitse siis enam, kui tekivad mürkgaasi kontsentratsioonid, mis suruvad õhu hapnikusisaldavuse alla 12 protsendi, samuti ka mitte siis, kui esinev gaas oli seni tundmatu ja tarvitusel olev filter pole ehitatud mitte eriti selle gaasi jaoks, kolmandaks ei paku filter kaitset ka mitte söeoksüüdi vastu, kui pole tarvitatud viimasena nimetatud gaasi jaoks erilisel konstrueeritud filter-seadist.

Me peame nii-siis kainelt järele kaaluma, kas ei tule ja ei pea sõja puhul arvestama neid kolme võimalust.

Mis puutub suurtesse hapnikuvaestesse gaasikontsentratsioonidesse, siis ei olda maailmas enam nii üldiselt veendunud, et neid on võimalik nii kergete kui ka raskete õhujõudude poolt juurelatuvaist kaugusist maa peale saata. Arvestada tuleb siiski võimalusi, et õhujõud oma laske- ja heiterelvadega käepärast oleva võitlusaine tagavarata võivad sünnitada suurelulastikke ja tihedaid gaasikontsentratsioone maapinnal seega, et nad suurel hulgal maapinnale kogunenud mürkainele või -gaasele võimaldavad arenemist vabas õhus.

Siinjuures peab mõtlema arvurohkeile keemilistele vabrikutele, gaasi- ja kloorireservuaaridele jne. See pole mingi tulevikupilt, vaid vastab sõjakogemustele, et just eriti laskerelvadega on võimalik saavutada nimetatud sihtmärke suurest kõrgusest ja neid purustada, pealegi kui nende tundlikumad osad enamasti pole eriti kaitsitud, vaid asuvad vabalt maapinna kohal ega lase end hästi peita. Võrdlemisi väikesed rikked fosgeengaasi tankide juures Hamburgis ja tekkinud tagajärjed annavad meile kujutluse, milliseid võimalusi omab ründamishimuline vaenlane oma võrdlemisi väikeste käepärast olevate võitlusvahendite juures. Niisugustel juhtudel on vaja vigastatud kohad, millest ained, mis on enamasti gaasikujulised, võivad välja tungida, sedamaid eriliste tihenduskomandode abil tihendada, kes aga oma poolt igasuguse kontsentratsiooni vastu isoleeraparaatidega olgu varustatud.

Teine juhtum, kus harilik gaasimask ka oma eeskujulikemagi universaalfiltriga ei kaitse, on söeoksüüdgaasi esinemine. Ka siin pole see jälle gaas, mis enam või vähem fantastilisel viisil õelailt lendureilt puhutakse kaitsetute elanike peale, vaid jällegi on need laskerelvadega kõrgelt purustatud sihtmärgid maapinnal, mis kujutavad hädaohu lähte kohta. Igal pool, kus tugevate põlemiste, plahvatuste, plahvatusainete detonatsioonide ja ekraasioonide tõttu, eriti kinnises ruumis, — deflagratsioonigaasid hingamiseks vajaliku hapniku osalt lõplikult ära neelavad, — pole see ükski tekkinud söeoksüüdgaas, vaid eriti just hapnikupuudus, mis teeb vältimatuks isoleeraparaatide tarvitusele võtu, kui on tegemist edaspidiste plahvatuste takistamisega.

Punase Risti õed gaasimaskides.

VENNAD

Kogu polgus tunti seda suurt ja turjakat vabatahtlikku.

Ta nimi oli August Reemets, pärit ühest lõunapoolsest maakonnast. Enamlaste tulles põgenes ta põhja poole, kus formeeriti kuulu järgi sõjaväge. Ta astus vabatahtlikuna teenima kahurväkke, kuid hiljem, kui moodustati ratsaluure osad, esitas palve üleviimiseks.

Temast ei teatud palju. Peaaegu keegi ei tunnud teda; nad kõik olid kogunenud üle maa mitmesugustest maakondadest ning valdadest. Ainult harva, kui haarasid mineviku pildid, jutustas üks või teine oma minevikust. Nõnda saadi ka lõpuks teada, et Reemetsal oli kuski Võru pool talu, naine ja kaks väikest last. Sellega aga lõppeski kogu ring, mis laskis ohtlikku sõjalelu valguda mineviku pilte.

Kogu aeg oli ratsaluure kibedas tegevuses. Nad söitsid sageli kaugele vaenlase selja taha, eksisid lumes, võitlesid ning langesid, kuid töid igakord naastes tähtsaid teateid, vange, toidumooni või laskevarustust. Kogu polgus olid nad imelikumaid mehi. Igaüks neist oleks võinud rääkida kümneid juhtumeid, mida oli elatud üle õistel luurkäikudel, kus tuli toetuda vaid relvale, ettevaatusele ja kiirele otsustusvõimele. Kuid nad vaikisid enamasti sellest; iga ülearune sõna oli neile otsekui raske väljendada ja ainult siis, kui oli tarvis minna uutele luureretkile, läi nende silmi tulukesi. Ja siis nad muutusid ka elavaiks, jutukaiks, nagu mingi rõõm välgatas nende südameid.

See oli pärast jõule. Päikesetera langes juba teravamalt lumele ja mõnda kohta tekkis väikesi veeniresid. Kuid kevad oli veel kaugel. Mehi rõõmustas aga päikese laienev soojus. Siis ühel päeval töid väljasaadetud piilurid kaasa punase. See väike, kõhetu, piiluvate silmadega mees oli annud end vabatahtlikult vangi. Ta oli eestlane. Nüüd seisis ta veidi ootava hirmu ning ahastusega meeste seas, kes kogunesid punase ümber, vaatasid ta katkiseid rõivaid ja küsitelid:

„Noh, miks sa sealt ära tulid? Kas hakkas palav?“

Mees ei lausunud sõnagi. Ta vaatas hirmunud silmadega kordamisi iga küsijat, otsekui otsiks neilt kaitset. Ja siis järsku silmas ta meeste vahelt Reemetsa.

„Tere, sõber,“ lausus ruttu, heameelikalt, venitades kogu näo naerule.

Reemets tundis nüüd mehe. See oli üks ta koduküla punaseist, arglik ja kahtlev pops. Ta pööris selja ning hakkas eemalduma, kuid punane hüüdis järele:

„Oota, toon sulle vennalt terviseid.“

Nagu löigatult seisatas Reemets.

Siis astus mõned sammud lähemale ja küsis:

„Karlalt! Mis... ütle...“ kuid katkestas lause ning vahtis juhmilt punase naeratavasse näkku.

„Jah, Karlalt jah,“ lausus see heameelikalt. „Kutsusin teda ühes põgenema, kuid ta ei tulnud.“

Reemets vaikis. Ta ei lausunud tükk aega ainsatki sõna; siis hakkas pikkamisi ja aeglaselt eemalduma.

Nõnda saadi teada, et Reemetsa vend oli punane, kes võitles vastasrindel. Ta oli olnud linnas lukusepaks ning sealt omandanud käremeelsed vaated. Maale tulles oli pidanud vallamajas koosolekuid, rekvireeritud vilja ja formeerinud punaste jõuke.

Juba noorusaastaist saadik olid vennad üksteisest erinevad. August oli pikaldane, kindel, otsustusvõimeline, kuna Karl kärsitu, ühest teise rändav. Kaheksateistkümne-aastasena lahkus ta isatalust ja asus linna ametit õppima. Revolutsioonipäevil oli töötanud Petrogradis tehaseis ja kui sealt valgusid enamlaste jõud laiale üle maa, naasis ka tema nendega kodukülla.

Sellest päevast alates muutus Reemets veel tagasihoidlikumaks ning sõnaahtramaks kui varem. Ta näis otsekui vihane kõigi vastu, ümises ega lausunud sageli küsiteljaile vastustki. Mehed taipasid, et temas on sündinud mingi muutus. Aga alati, kui toodi uusi vange, seisis Reemets väljas, vahtis neile teravalt ja otsivalt näkku, nagu otsiks mõnd tuttavat.

„Ta otsib venda,“ arutelid mehed.

Ühel hommikul, kui Reemets kolme kaaslaste seltsis naasis luurekäigult mõisa, istusid tagavaramehed poollagunenud veskis viinakruuside ümber.

„Hei, poisid, tulge jooma,“ viibutasid mehed laua äärest käsi. „Näete, meil oli õnne, tabasime puskari-ajaja ning proovime nüüd tema märjukest.“

Reemetsa kaaslastel heitsid kohe püssid nurka ja istusid laua taha. Nad tõstsid kruusid suu ääre ning jõid mõned söömud. Kohe käisid kruusid ringi, ulatati ka Reemetsale.

„Säh, proovi.“

Ent Reemets lükkas kruusi järsult kõrvale ja põmises midagi arusaamatut.

„Mis tal on?“ küsisid mehed Reemetsa seltsilistelt.

Kuid luuremehed vaatasid Reemetsa otsa ja vaikisid. Nüüd võttis Reemets kruusi laualt ning jõi söömuga tühjaks. Siis heitis meeste poole:

„Noh rääkige, kui tahate! Muidugi ei jõua suud enam pidada.“

Ja kohe selle järele ta vajus tagaruumi, kus heitis väsinult õlgedele.

„Teil ikka midagi oli?“ hakkasid mehed pärima Reemetsa lahkudes.

„Oli.“

„Noh... mida?“ päriti uudishimuliselt ja küünituti üle laua lähemale. — „Võtke veel napsi ja rääkige.“

Mehed jõid kruusidest mõned lonksud. Siis peatusid nagu järele mõeldes, viivitasid ja vaatasid vaheukse poole, mille taha Reemets oli kadunud. Viimaks sosistas üks luurekäigu meestest:

„Me püüdsime kinni ühe punase piiluri.“

„Noh! ? ...“

„Jah tõesti...“ kinnitasid teised kaks. „Reemets oli see, kes teda esimesena märkas põõsaste taga. Oli niisugune lumine lagendik, kuu paistis ja mõned põõsad kükitasid eemal. Reemets näitas meile põõsaste poole, kus miski liigahtus. Seisatasime, vaatasime siiasinna, kuid Reemets sõitis ringi ja hiilis siis piilurile tagant juure.“

„Toh-oh! Toredasti tehtud!“ kiitsid kuulajad. „Pagana poiss see Reemets...“

„Hästi, pagana hästi... aga...“

„Mis?“ pärisid teised, kuna lugesid meeste nägudelt veel midagi.

„Me sõitsime lähedale ja nägime, et nad ajasid juttu, Reemets ja too punane... Mõlemad olid pannud püssid lumme.“

„? ? ?“

„Jaa... Reemets hõikas meile, et jääksime eemale. Jäimegi, kuid tuul kandis põõsaste tagant viimse kui sõna meie kõrvu. Teate, too punane oli Reemetsa vend Karl.“

„Vend?! Noh, ja siis? Reemets laskis tal ära joosta?“

„Jah. Kuulsime, kui ütles: „Mine ja ära näita enam end sõjaliinil, muidu võime veel kord kohtuda ja siis lasen su maha.“

„Ütles nii?“ pärisid mehed põnevuse ootel.

„Jah. Kuulsime selgesti, tuul oli meie poole,“ kinnitasid kõik kolm, „ning punane sibas kiirelt üle välja küla poole.“

Sisenes tükiks ajaks vaikus. Keegi ei lausunud sõnagi. Künarnukistasid pead käte vahele ja mõtlesid millegi üle. Viimaks rebis väike saarlane vaikuse ning lausus:

„Ma arvan, Reemets tegi õieti... Siin oleks ta vanda oodanud vangistus või hullempi... aga ta an-

dis käsu, et vend ei näitaks enam end sõjaliinil, ning laskis joosta...“

„He! arvad, et niisugune hoolib venna käsust,“ ütles keegi pikk, kuivetu mees.

„Muidugi ei hooli,“ tõendasid teised.

„Vean kihla, homme on ta juba jälle luurel või paugutab mõne meie mehe surnuks,“ pörutas Sirk ruusikaga lauale.

„Siis lasen ta otsekohe maha!“ kõlas järsku ükselt.

Mehed pöördusid kokkunult ukse poole ja nägid Reemetsa seismas endi ees. Ta lähenes pikkamisi, seis-tes laua juures ja kobades sõrmedega. Siis haaras viinakruusi ja lausus seda üles tõstes kähisedes:

„Uskuge mind, sõjavennad, lasen siis ta nagu raipe maha. Mina pean võitlema oma talu, oma vana ema, maalapi, naise pärast ning kui tema tahab takistada seda, noh, mul on siis veel padruneid. Sõjavennad, joome minu sõna kinnituseks.“

Ta tõstis kruusi suu juure ja tühjendas ainsa sõõmuga.

Siis pani ta käe Sirgu õlale ja ütles:

„Sa usud mind... Oleme ühe küla mehed. Ütle, kas usud mu sõnu?“

Sirk tõusis ja andis Reemetsale oma tugeva käe. Nad raputasid teineteise kätt nagu seltsimehed ning see pigistus kinnitas uuesti nende sõpruse, mis ennist oli veidi mõranenud Sirgu sõnade läbi. Siis läks Reemets tagasi tagaruumi ja heitis õlgedele. Teised jäid laua juure, jõid, rääkisid, arutelid, kuid ükski ei puudutanud enam sõnagagi õist lugu luurekäigul.

Varsti algasid ägedamad lahingud. Kevad nagu kutsus vabastama lõunapoolset maad võõra võimu alt. Alatasa kõmisesid suurtükid või tirisid monotoonselt kuulipildujad. Kuuldus, nagu pillutaks eemal herne-teri vastu jäätunud klaasi. Mõne nädalaga nihutati positsioonid kaugele ettepoole. Võitluste hoos unustati peagi kogu lugu Reemetsast ja ta vennast. Kuid Reemets muutus ise üha süngemaks ja sõnaahtramaks.

Mõnikord püüdis Sirk talle öelda midagi lohutu-seks. Kuid Reemets ei vastanud või heitis ainult käe-

NAISKODUKAITSE RAASIKU JAOSKOND 5-AASTANE.

Vasakul Raasiku jsk. juhatus. Istuvad vasakult: prl. M. Bergman — laekahoidja, A. Elbing — esinaine, J. Känd — abiesinaine, seisavad vasemalt: H. Tanvald ja H. Linberg — sekretär.

Paremal Raasiku jsk. poolt korraldatud rahvatantsu- ja võimlemiskursused 12.—23. jaanuarini 1931. a. Kursuste juhataja (× märgitud) prl. A. Vesterblom.

ga ja urises. Ühel päeval koputas Sirk ta õlale ja lausus:

„Sõber, varsti võime juba kodukülla luurele sõita.“

Reemets vaatas nagu mõistmatult ta otsa. Siis aga läbistas teda teadmine kodu lähedalolekust ja soe laine kees läbi kogu keha. Ta vaatas eemale metsade taha, taipas neid tuttavaid kodulähedasi metsasakke ja mäekühmi. Ta vaade eksles ikka edasi, kuni leidis midagi tuttavat. Siis sihjas sõrmega ettepoole ja lausus:

„Näe, seal ongi Vooremägi... seal nelj versta ja...“ kuid siis katkestas mõtte.

Ühel hommikul aga tuli luurkomando viiemeheline salk luurelt tagasi ja nende vahel astus ratsanikuta kuues hobune. See oli küll nõnda harilik nähtus, kuid seegipärast kogunesid mehed välja ja vaatasid tulijate poole nagu oodates neilt seletust.

„Ta on ainult haavatu!“ hüüatas keegi. „Näete, Ronimois on võtnud ta enda juure sadulasse.“

Asi oligi tõepoolest nõnda. Ronimois, tülse hiiglapikk ja tugev mees, astus hobuse seljast maha ja võttis haavatu sülle. Ta kandis haavatu ambulantsi juure.

„Kes see on, Laan või?“ küsiti üksteiselt.

„Ei, Sirk, Reemetsa sõber ja kaaslane...“

„Kuidas sai ta haavata?“ pärisid mehed ratsanike ümber kogunedes.

„Nägime vaenlase posti pöõsa taga,“ seletas valges nahkkasukas mees hobuse seljas. „Ei tahtnud pauku lasta, kuid mees oli tarvis kõrvaldada. Siis läks Sirk teda selja tagant haarama.“

„Ja piilur märkas?“

„Jah. Kuulsime pauku ning nägime, kuidas punane sibas üle välja.“

„Ära jooksis?“

„Ära... Laskime mõned kuulid järele, kuid need ei tabanud. Oli alles hommikune aovalgus, ei näinud õieti.“

Mehed läksid jõugus Ronimoisile järele, kes kandis haavatu väikesse sauna, kus asus ambulants. Seal asetati haavatu õlgedele ja astus eemale. Lamaja ei liigutanud. Ta nagu oli kahvatu, kuidagi valuliseks ning kollaseks tõmbunud. Silmaterad seisid peaaegu liikumatult. Siis ta oigas, pöördus veidi ja kohe nirisest suust vereoja. Velsker avas ruttu kuue; rinnal oli näha väike sinkjas plekk, mille ümber paatunud verd.

„Otse kopsu!“ lausuvad vaatajad. „See on halb... kui on veri sisse joosnud, siis pole midagi aidata.“

Haavatu nagu ei kuulnudki neid kõnelusi. Ta silmad vaatasid kaugesse tühjusse ja huuled liikusid nagu millegi ütlemiseks. Velsker niisutas haava, tilgutas siis haavatule midagi huultele ja raputas pead. Siin ei aidanud enam miski. Veri oli tunginud sisemistesse elundeisse... tund, paar, öö-päev, ning kõigil oli lõpp.

Kuid siis liigutas haavatu; esiti tõmbusid ainult ta huuled, siis libises mingi liigutus üle kogu näo ning viimaks ta avas silmad. Ta püüdis küünarnukile tõusta, kuid vajus kohe oiates tagasi. Veel kord avas ta silmad, eksis vaatega meeste jõugus ja tõusis siis uuesti

ja pikkamisi küünarnukile, kuna ta silmad viibisid kogu aeg Reemetsal.

„Sinu vend... Reemets,“ sosistas ta vaevalt kuuldavalt ja langes kohe tagasi asemele, tõmbudes õlgade ning kogu rinnaga.

Velsker kummardus kiirelt haavatu üle.

„Surnud,“ lausus ta lühidalt.

Nüüd pöördusid meeste pilgud Reemetsale. See seis teiste ees, käed kasuka taskuis; ta pilk peatus surnul ning suu ümber tekkis sügav joon. Mehed lahkusid pikkamisi, läksid tagasi tallu, kus olid nüüd korteris.

Reemets läks neile järele, kuid ei lausunud kellelegi ainustki sõna. Ta ei tulnud söömagi, istus liikumatult, küünarnukid laual, pea käte vahel. Siis tõusis üles ja astus üle õue teele. Mehed nägid, kuidas ta kahlas läbi lume järgmise talu poole, kus asus korteris komandoülem.

Reemets ilmus leitnandi juure.

„Noh Reemets, mis uudist?“ küsiteli see.

„Härra leitnant, palun mind määrata välispool järjekorda luurkääkudele.“

„Nonoh? Tahad vist ülendust saada?“ naeris leitnant, kuid nähes Reemetsa süngena ja tõsisena, katkestas naeru. „Mõtlesin sind lasta kaheks nädalaks puhkusele nende kolme mehe hulgas, kes meilt on lubatud.“

„Ma ei taha, mul polegi kuhugi minna.“

„Kas oled Lõuna-Eestist?“

„Jah.“

„Noh teeme siis puhkuse edaspidi. Vast on siis vaba ka sinu kodu.“

„Täna, härra leitnant. Kas märgite mind luurkääkudele?“

„Väga hea.“

Ta naasis pikkade sammudega üle lumevälja ning läks ambulantsi, kus lamas Sirk. Keegi ei teadnud, mis ta seal tegi. Kuid teati, et nad olid parimad sõbrad. Mõlemad olid julged, hoolimatud mehed.

Sellest alates käis Reemets vabatahtlikult kõigil luurkääkudel. Ta muutus veel kinnisemaks ja sõnaahtramaks. Naasnud, istus ta laua juure, surus pea käte vahele või heitis end õlgasemele nagu puuront ja vahtis pilukil laugude läbi tabamatusse kaugusse. Siis ei julgenud teda keegi puudutada, ta oli tugev, äkiline mees.

Nõnda saabusid kevadpühad.

Talv oli veel külm ja lumine.

Luurekomando ja mõningate jalaväe osade asukohtaks määrati väike mõis eemal taludest teekäänakul. Punased olid lähedal, teises metsa servas, mistõttu paigutati õõseks tugevad valvepostid.

Mõned mehed olid käinud eemal taludes mune korjamas. Nüüd oli neid kogu korvitäis, keedetud ja osalt värvitud sibulakoortega kollaseks. Meeleolu tõusis. Mehed laulsid ja trallitasid. Oli kadunud see igapäevane roidumus ja lahingute väsimus.

Siis keset laulu läkati uks valla ning valvesõdur hüüatas:

„Punased liiguvad mõisa poole!“

„Pagan!“

„Rivisse!“ hõikas kapten.

Mõni minut hiljem olid kõik võitlusvalmis. Metsa poolt jooksid kummargil valvepostid ning teatasid, et vaenlase ahelikud liiguvad üle legendiku.

Mõisa taga oli pikk kiviaed.

Sealt oli näha üle lumiste põldude. Mehed kükitasid aia varju ning ootasid. Varsti paistsid punaste ahelikud.

„Tuld!“

Algas lahing. Äkki kuulipildujad, püssid pragisesid ja siit-sealt praksatas õhe heledaid rakette.

Ahelikud paisati segi.

Mõisa varjust väljusid ratsanikud ning vajusid üle välja.

Vaenlane taganes.

Reemets jõudis väikese jõuguga vasakus tiivas üle heinamaanõo. Kuuvalgus laius üle ratsanike. Nende ees seisid põõsad, millede varjus peitus punaste jõuk. Ratsanike lähenedes pistis kolm meest üle välja jooksmata. Viimne neist jäi taha, vajus kohevasse lumme, kahlas, jooksis jälle edasi.

Ratsanikud kihutasid järele. Kuid hobused vajusid lumme, ähkisid, pöörlesid ning rabelesid. Reemets vaatas üle välja põgenejaile järele. Midagi tuttavlikku näis viimse põgeneja jooksus. Siis äkki hüüatas:

„Seisa, Karl!“

Nüüd tundis ta venna.

Kuid põgeneja vaatas vaid hetkeks tagasi, seisatas, siis aga hakkas jälle jooksmata. Reemets astus maha sadulast ja aitas hobuse lumest välja. Kuid mõne hüppe järele langes see uuesti kuni rinnuni vanasse täistuisatud kraavilohku. Reemets haaras püssi ja hakkas põgenejaile järele jooksmata.

„Ära mine, Reemets!“ hüüatasid teised.

„Hull oled! Punased on metsas.“

Naiskodukaitse Ranna jsk. juhatus, Tartumaal.

Kuid Reemets ei hoolinud kaaslaste keelust, vaid jooksis kogu jõust põgenejaile järele. Ta kahlas läbi lume, vajus põlvini, tõusis, rabeles, ähkis. Kaks põgenejaist olid jõudnud juba peaaegu metsa ääre, kuna kolmas rabeles eemal lumes. Reemets jõudis talle iga sammuga lähemale. Näis, nagu tabaks ta venna.

Kuid siis sattus jälle vanasse kraavipõhja, langes kuni kubemeni, rabeles, upitus välja, vajus jälle. Viimne põgeneja oli jõudnud aga üle koheva lumevöödi ning pötkas kiirelt metsa poole. Teised kaks olid juba kadunud selle varju.

Siis tõusis Reemets põlvedele, pani püssi palge, sihtis kiirelt ning vajutas päästikule. Kõlas pauk. Põgeneja seisatas hetke, tahtis nagu ümber pöörduda, kuid langes siis kummuli lumme. Reemets tõusis püsti, seisatas ja nagu kahtles, kas minna tagasi hobuse juure või sinna metsa ääre, kus oli tapnud venna.

Kuid siis kõlas metsast pauk.

Reemets tuikus, haaras kätega peast, püss kukkus käest; siis ta vajus küliti lumme. Nägu langes vastu krobelist lumekirma, kuid ta ei tunnud valu. Mingi hämar, lai ja soe valgus läbis kogu keha.

1928.

TÜRI „NOORTE KOTKASTE“ ELUST

KARL AUN

Noorsoo arendamiseks on asutatud mitmesuguseid erisihilisi ühinguid ja ringe. Kuid need on valdavas enamuses kitsapiirilise tegevuskavaga ja ühekülgse arendamissihiga ning pakuvad noortele liig vähe eneseväljendamise võimalusi.

Noored on aktiivsed ja tegutsevad meeleldi sääras-tes organisatsioonides, kus tegevuskava lubab tööd ja toimetusi kõigile liikmeile. Noorte organisatsioonide tegevus peab olema väga mitmekesine, et noored saak- sid areneda igakülgelt, nii vaimselt kui ka kehaliselt.

„Noorte Kotkaste“ organisatsioon on rajatud skautlikule süsteemile, noorte huvi ja psühholoogia tu- gipunktile, et võimaldada noortele juba poisipõlve män- gudes ja noormehe isetegevuse eluavaldis arendada neid iseloomu jooni, mis on vajalised Eesti tublidele ko- danikele. Tahame ju kõik, et meie noored kasvaksid oma enesearendamise töös ausaiks ja töökaiks inimes- teks, vaimselt ja kehaliselt mehiseiks meesteks ja vää- rikaiks ühiskonna ja inimsoo liikmeiks.

Türi linna ja ümbruskonna noorte organisatsioo- nide seas peame täie õigusega asetama aktiivsuse ja perekuse mõttes esikohale „Noored Kotkad“. Türi noorkotkaste malevkonnas on juba läinud sügisest peale käimas elav organiseerimistöö malevkonna pealiku Lo- kuta algkooli juhataja R. V. Mikkelsaare ja tema eri- liselt energilise abi noorsootegelase A. Blaubergi tege- likul õhutusel ja juhtimisel. Seni on organiseeritud malevkonnas neli perekat rühma 140 liikmega: Türil, Lokutal, Laupal ja Taikses — kõik samanimeliste koo- lide juures. Mitmed rühmad on asutamisel. Liikmes- konna moodustab rõhuvas enamuses praegune õpilas- kond, kuna vähem protsent on endisi õpilasi, kes on lõpetanud kooli aasta või paari eest.

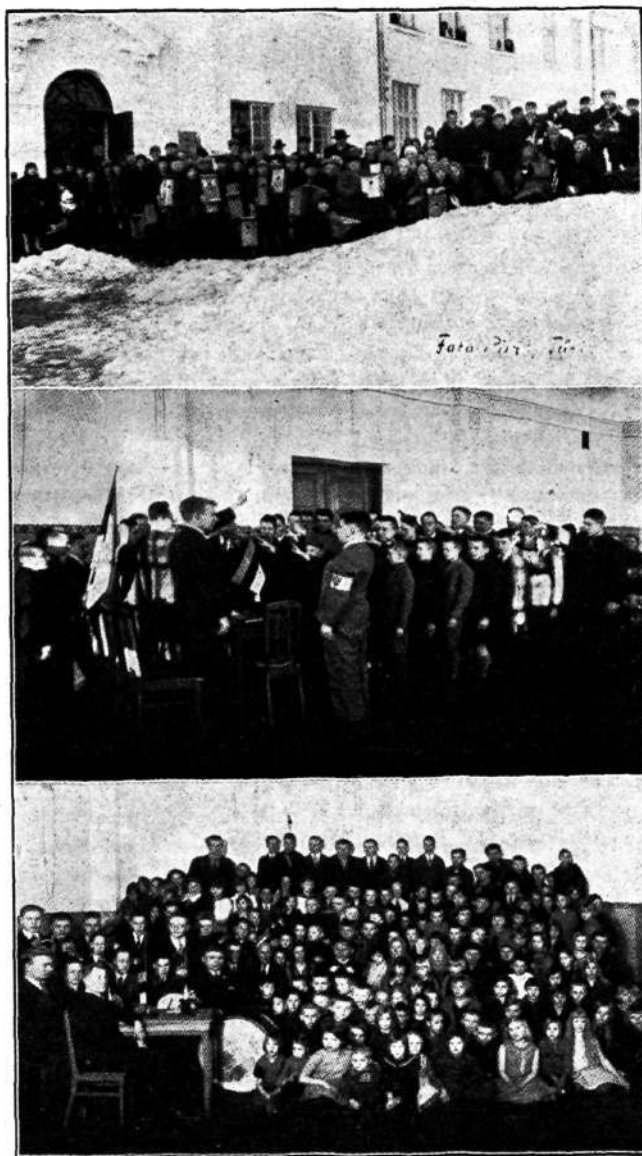
Lähemas tulevikus kutsutakse ellu ka rühmi vä- lispool kooli seisvast noorsoost.

Meeldiva nähtusena peab märkima seda, et Türi malevkonna piirkonnas tegutsevad õpetajad näitavad sooja poolehoidu noorkotkluse vastu, mis on parim tun- nustus ja lootustandvaim edu eeldus kohalikule noor- kotklusele, kuna malevkonna vanemaks, pealikuks ja vanakotkasteks on õpetajad, ainult malevkonna pealiku abi on keskkooli lõpetanud noorsootegelane ja endine agar noorsepp.

Türi rühm on noorkotkaste vanim rakk Järvamaal, kuna ta loeb oma tegelikuks alguseks 15. oktoobri 1930. a., millal Türi noorsepad otsustasid jätkata tege- vust noorkotkastena. Rühma ühise lipu alla on kogu- nenud 50 noort ja agarat poissi Türi alg- ja keskkoo- list ning kümnekond endist õpilast, kes kõik on innuga tegevuse juures, käivad hoolsasti koondustel ja valmis- tavad järgmise järgu eksamitele. Kevadel jagatakse

rühm kaheks, sest suure rühmaga ei saa olla küllalt edukat tegevust.

Rühma tegevus on ilmselt edukas ja sirgejoone- line, ning seda just seepärast, et rühma kotkas ja sal- kade pealikud on endised noorsepad, kes on küllalt tut-

Ülal: Türi noorkotkad ja loomakaitse seltsi noored koolimaja ees enne rongkäiku.

Keskel: Türi „N. K.“ rühm pidulikul koondusel. Ees laud, selle ümber rühma staap.

All: „Noorte Kotkaste“ kooli avamisest osavõtjad küla- lised ja noorkotkad. Keskel istuvad: 1 — dr. Gläser — jaoskonna ja linna arst, 2 — M. Rõuk — „N. K.“ Järva maleva vanem, 3 — H. Unt abikaasaga — Türi koolide usuõpetaja.

Foto Veltson, Türi.

tavad skautlike organisatsioonide tegevusega ning kommetega.

Rühma töö on suunitud praegu kahes peasisis: 1) õpingute ja harjutuste kaudu valmistuvad kõik noorkotkad suvisele välistegevusele, laagriale, õpitakse hooliga morset, simofori, topograafiat jne., 2) valmistuvad kõik rühma liikmed järgmise järgu eksami vastu. Kuna paljud liikmed olid varem noorsepad, kus sooritasid mitmed isegi esimese järgu eksamid, siis on praegu loota ka noorkotkaste rühmas mitmelt noorkotka eksa-

meid, kuna suurem osa liikmeid sooritab pesakotka katsed.

Rühma edukaks tegevuseks avati laupäeval, 28. veebruaril s. a., Türi koolimajas pidulikult „Noorte Kotkaste“ kooli salgapealikute ja nende abide igakülgeks ettevalmistamiseks. Nimetatud koolis peetakse koondusi kaks korda nädalas kuni 1. juunini s. a. „Noorte Kotkaste“ koolis omandatud teadmisi ja vilumusi kasutavad salga pealikud oma salga väljaõpetamiseks.

„Noorte Kotkaste“ kooli kava:

Järj.	R e f e r a a d i d	Mitu tundi	Refereerija nimi ja amet eraelus ning noorkotkaste organisatsioonis
1	„N. K.“ kooli avamisjumalateenistus	1	Hr. H. Unt, Türi koolide usuõpetaja
2	Esimene abi	10	„ dr. A. Gläser, Türi jaoskonna arst
3	Enesekaitse ja džiu-džitsu	10	„ A. Namstrang, Türi jaosk. politsei abikomissar
4	Laulmine	10	„ A. Aun, Türi algk. õpetaja — rühma vanakotkas
5	Valitud peatükke kodumaa ajaloo	10	} „ A. Blaumberg, Türi „N. K.“ malevk. pealiku abi
6	„N. K.“ põhimäärustiku tutvustamine	18	
7	Vilesignaamid, sala- ja teemärgid j. m.	12	
8	Praktiline osa ja mäng	24	
9	Kodumaa maakonnad, linnad, järved, jõed ja Türi lähimaid ajaloolisi ja mütoloogilisi kohti . .	5	Salga pealikud

1. veebruaril s. a. korraldas „N. K.“ Järva maleva staap Paides noorkotkluse juhtide instrueerimise päeva, kus Türi noorkotkaste rühm esines maleva vanema Mihkel Rõugu kutsel rühma ja salga demonstratsioonkoondisega.

Rühm on korraldanud seni rühma kui ka salkade viisi mänguõhtuid. Noortele meeldivaks spordiks on kujunenud korona ja ping-pong, harrastatakse ka elavalt malet, tamkat ja ka teisi vähemaid mänge. Talvel oli ülim lõbu suusasport.

Lähimal ajal annab rühm välja ka oma ajakirja.

Esialgu vist käsitsi kirjutatud, kuna hiljem püütakse leida võimalusi paljundamiseks.

Noorkotkad on ka looduse ja lindude sõbrad. Rühm korraldas 27. märtsil s. a. koos Türi loomakaitse seltsi noortega pidulikult kuldnokkade pesitamiskatide ülesseadmise Türi puisteile ja kalmistule.

Suvel tahab rühm sõita Narva laulupeole ja kaitseleiidupäevale ning „N. K.“ laagrisse. Enne seda korraldab rühm omavahelise paaripäevase laagri.

Edu noortele nende õilsais ettevõtteis!

Noorte Kotkaste juhtide kursused Viru malevas.

Rakveres peeti noorte kotkaste juhtide kursus 22. märtsil linna 1. algkooli uutes ruumides. Osa võtma olid kutsutud Rakvere ümbruses asuvate malevkondade tegelased, kellest üle 25 isiku kohal viibis. Töö oli nii

teoreetiline kui ka praktiline ühes rühma tegevuse ja noorkotkaliste mängude demonstreerimisega. Lektoritena esinesid N. K. peastaabi ülem noortemagister J. Tederson ja Viru malevast A. Miller.

KODUKAITSE JA KULTUURITÖÖ PETSERIS

Petseri maleva 7. aastapäeva puhul

Petseri maleva iga pole veel pikk, kuid võib võltsimata tunnistada, et kogu tema tegevus kinnitab, et see on kaitseliidu üksus, mis korralikult on välja arenenud ja oma tööd teadlikult täidab.

Malev oma majaga on Petseri seltskondliku elu keskkohaks, vaatamata sellele, et ta kõigile organisatsioonile oma katuse all varju ei suuda pakkuda. Kõigi tähtsamate riiklike ja kohalike sündmuste meeletamine ning nende peegeldamine sünnib maleva ruumes. Maleva pealik ja juhatus on algusest saadik võtnud omaks põhimõtte, et luua tihedaim side, ja on sellele tarvilisel määral pöörnud tähelepanu: kõikjal on püütud maleva tegevust ja selle tähtsust selgitada ning suuremal arvul seltsi ja nende tegelasi meie kodukaitsetööle kaasa tõmmata. Tagajärjed on silmapaistvad. Malev oma ettevõtteis töötab sageli ühiselt Petseri suuremate seltside (näit. Eesti Rahvahariduse ja „Kalevi“ seltsid) tegelaste kaastööl. Sarnane ühinemine on annud häid tagajärgi, sest meie väikearvuline seltskonnategelaste grupp on nõnda tegutsenud palju jõulisemalt ja viljakamalt kui üksikult eraldi. Heaks näiteks sellest olgu häästiarenenud puhkpillide- ja sümfoniaorkestrid, kodukaitse laulukoor, vabahariduslikud rahvuspropaganda kontsert-kõnekoosolekud ja maleva lavategelaste ring. Varem haigutasid avarad maleva ruumid koosviibimiste ja piduõhtute ajal, kuna nüüd selle üle ei või nuriseda. Petserlased on maleva ettevõtteile ikka soojalt suhtunud. Petseri noored ja vanad on rohkelt austanud oma osavõtuga kõiki ettekandeid. Maleva juhatus on tarviliseks leidnud arendada, peale relvaga kodukaitsemise, rahva keskel mõistet kodu kaitsmise tähtsusest. Loomulik, et selle töökava teostamisel on keskumaks olnud meie naiskodukaitse tegevus ja isegi väga laialisel alal. Petseri malevkonnas edeneb töö edukamalt kui maakonnas asuvas malevkondades, mis on tingitud sellest, et Petseris tegelasi leidub rohkem kui mujal. Kui arvestada igasuguseid raskusi, siis on ka maal asuvad kodukaitse tegelased küllalt energiliselt tegutsenud. Igal pool võimete kohaselt ja ikka heade tagajärgedega. Üheski maleva ettevõtte pole tagurpidiminekut märgata, kuna on võtnud maad arusaamine, mis ongi tähtsaim meie kodukaitse küsimuses.

Kui ehk mõnes asjas intensiivsem tegevus puudub, siis olgu see seletatav Petserimaa mitmerahvuselise koosseisuga. Puudub veel arusaamine, et kõik ühe Eesti riigi kodanikud oleme ja et meie kõigi kodus on Eesti. Petserimaa on külitud üle pagulastega, kes enast Eestis ei tunne kodus olevat, ühes sellega ei tunne kaasa meie kodukaitse püüdele. Vene pagulased, olles parema haridusega kui teised kohalikud päriselanikud, loodavad ikka veel oma vana kodumaad leida. Selle idee kütkeis hoiavad nad ka kohalikke vene rahvusest kodanikke. Suureks takistuseks on riigikeele

mittemõistmine. Noorem põlv saab sellest kergemini üle ja võib-olla pole kaugel aeg, millal Petserimaa kodanikud taipavad, et nende kodu ikkagi Eesti riigi piires asub.

Kurbusega tuleb konstateerida, et siin leidub asutisi ja nende juhte, kes ülalpidamise ja lähedate eluvõimaluste eest peaksid võlgnema tänu Eesti riikule, tegelikult aga püüavad kuhugi mujale, millest enestelgi puudub arusaamine. Pahe kaotamiseks aitavad kaasa meie kodukaitsejad oma eeskujuga ja kõrgema kultuuriga.

Maleva tegevus Petserimaal on kindlasti suuremate raskustega seotud kui mujal Eestis, kus rahva arusaamine ja kogu kultuuriline arenemine on kõrgemal kui kohalikel venelasil ja nende mõju all sadandeid aastaid elanud setu rahval.

Maleva juhid ja tegelased on sunnitud paralleelselt tegutsema mitmes organisatsioonis, mispärast nende töö pole kerge, pealegi on igal organisatsioonil oma erinevad sihid ja ülesanded.

Jõukamate petserlaste (nende hulgas eestlased) kiht on kaunis osavõtmatu kodukaitse küsimuste vastu. Nähtavasti puudub neil arusaamine, et kaitstes teiste kodu kaitstakse kõige paremini ka oma kodu. Seisukorda võib siiski üldiselt pidada rahuldavaks, sest küsimuses näib arusaamine laienevat.

Nende ridade otstarve pole esineda täpsete statistiliste andmetega väidetud mõtte kinnitamiseks maleva sünnipäeva puhul. See on vaid maleva tegevusaruande siht. Nimetatamata ei saa jätta kaitseliitlaste suurelaaduslikku tegevust, mis on silmatorkav hoolsama osavõtuga õppustest ja harjutustest. See hool ja vaev on ju sihitud selleks, et välis- ja sisevaenlasi relvadega ja füüsilise jõuga sissetungimise korral tõrjuda tagasi. Teiseks mõjuvad need õppused ja harjutused kasvatuslikult ning on kehaliseks karastamiseks.

Laskeharjutuste alal on Petseri malev jäänud pisima küllalt kõrgele kohale, samuti mitmel spordialal, kus malevale silmatorkavaid võite on toodud.

Naiskodukaitsejad on endiste aastate eeskujul mõndki igasuguste raskuste kõrvaldamiseks suutnud korda saata, korraldades pidusid ja juhtides sissetulekuid sinna, kus häda on suurem. Naiskodukaitsejate kaasabil on ka kaitseliitlased oma ülesandeid korralikult ja takistamata täitnud, näit.: õppustel, laagris ja rännakuil. Võib loota, et meie vaprad naised kaitseliitlaste eest hoolitsemast isegi lahingus ei kokku tagasi ja igatahes ei ole see halvem riiklikult organiseeritud tootlus- ja sanitaarasutistest.

Loodetavasti ei jäta meie eesti emad ja tütreid oma noorile järeltulijatele oma kasvatuslikku mõju avaldamata, mille tagajärjel peatselt saame tõenduse hästi organiseeritud noorilt kotkailt ja kodukaitse tütreilt.

Petserlane.

Toimetusele saadetud kirjandus

Bernard Shaw: Tagasi Metuusala juurde. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. 490 lk., hind 6 kr. 50 s., ilukoites 7 kr.

„Tagasi Metuusala juurde“ on Bernard Shaw tähtsam teos, kus ta oma vaated inimese arenemisvõimaluste kohta viib viimaste piirideni, koondades need õpetuseks Loovast Evolutsioonist ja vaieldes eessõnas ägedasti vastu Darvini õpetusele. Teos ise koosneb viiest pildist maailma arenguteelt, alates legendiga paradüüsiast, kus tegelasteks Aadam, Eeva, Kain, madu. Meie päevade vaated saavad lõbusa pilke osaliseks ja seda ajajärku nimetatakse tulevikus „rumal-targaks ajaks“. Oleviku esindajaks on üheft poolt inglise poliitikamees Lloyd George, muidugi varjunime all, ja teiselt poolt teadlased, kes leiavad igatühele kättesaadava vahendi elada 300-aastaseks, kusjuures teoses selgitatakse, milles vahend seisab. Viimased kolm pilti or. aastaist 2170, 3000 ja 31920 p. Kr. Peamist osa etendavad seal pikaealised inimesed, kellega kõrvuti elavad meietalised lühiealised. Nende kahe tüübi ja kaht laadi vaadete kõrvuti seadmisel selgitab B. Shaw meie aja tõelist väärtust. Pikaealistega võrreldes on väikese lapsena mannetu ka vahvaim mees, lahingukangelane Napoleon, kes uuesti sünnib maailma a. 3000 ümber p. Kr. Lõpuks pääsevad täielikule võidule pikaealised ja a. 31920 p. Kr. näitab B. Shaw nende ühiskonda ja tutvustab nende vaateid. Selle haruldaselt mõtterikka teose on tõlkinud A. H. Tammsaare, milline asjaolu tagab, et algteos on edasi antud võimalikult täiuslikult.

Karl Skalbe: Põhjaneitsi. Valik muinasjutte. Tõlk. M. Pukits. 180 lk., hind 2 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus

Karl Skalbe, läti nüüdisaja tähtsamaid kirjanikke, on leidnud enesele õnneliku väljenduse muinasjuttude kaudu. Neid on ta avaldanud mitu kogu ja võitnud üldise tunnustuse ja ka armastuse. M. Pukits on eestindanud neist valiku, mis meie lugejale, eriti noorsoole, võiksid pakkuda tõsist huvi. Need pole mitte rahva muinasjuttude laadilised, vaid vanasse astjasse on kallatud uus viin. Räägitakse põhjaneitsist, hiiglastest, hingede metsast, seljapesiast saunas, koduhaldjast, kuninga ahjukütjast jne., kuid esitatud kujude kaudu otsitakse ja leitakse vastuseid praegusaja eluliste küsimustele. Jutud on pildirikkad, värvikad, tundesoojad, ilma labaste joonteta ja ühtlasi ka pisut romantilised ning sümbolised.

Arnold Bennett: Armastus haua varjus. Fantasia tänapäeva ainetel. Tõlk. A. Vassar. Looduse kroonine romaan nr. 25. 206 lk., hind 1 kroon.

Knut Hamsun: Hulkurid. Romaan. Tõlk. A. Karuste. Looduse kroonine romaan nr. 26. 224 lk., hind 1 kroon.

Ferenc Herczeg: Djurkoviči tütreid. Tõlk. A. Murakin. Looduse Universaal-Biblioteek nr. 157—158. 110 lkk., hind 50 senti.

Leo Nikulin: Saladuste müüjad. Satüüriline romaan. Tõlk. A. Kurlents. Looduse Universaal-Biblioteek nr. 159—160. 126 lkk., hind 50 senti.

Pierre Louys: Naine ja hüpnokk. Hispaania romaan. Tõlk. M. Sillaots. Looduse Universaal-Biblioteek nr. 161—162. 111 lk., hind 50 senti.

G. Suits: Noor-Eesti nõlvakult. Kahe revolutsiooni vahel. Esseed. Noor Eesti Kirjastus, 276 lk., hind 2 kr. 75 s.

Sisu: Sünnisõna. Võitluse päevil. Kultuur ja poliitika. Noor-Eesti ajakirja saabeks. Noor-Eesti ajakirja seismajäämise puhul. Meie kunstnikkude elutüdimus. Noor-Eesti lähemaid ülesandeid. Elust, kunstist, näitekunstist. Kultuur ja sõda. Eesti töövabariik. Surmanuhtlus. Noor-Eesti ajakirja kroonikast. Juhhan Luiga Noor-Eesti safroosüüne. Kiri Kiirele. Tervitus Eino Leinole.

G. Suits on sellesse kogunud artikleid, mis puudutavad peamiselt Noor-Eesti kirjanduslikku liikumist ja sellega tihedalt seotud muid kirjanduslikke ja kultuurilisi küsimusi. Raamatu saatesõnas kirjutab ta: „Järgneval leheküljel leiab lugeja väikese valiku senikogumatuid kirjutusi. Rea tunnismärke ühe nooruse ja vaimesuse arengust. Sugenenud lähedas ühenduses Noor-Eesti liikumisega, rühmitusega ja eeskavaga, näitavad need sulelülked siin mõnevõrra ehk ka Noor-Eesti ideoloogilist pälet.“

Võib-olla suudab see raamatukene pisut kaasa aidata Noor-Eesti täpsemale tundmaõppimisele.“

Arvid Järnfelt: Greta ja tema Issand. Jutustis Soome keelest. Tõlkinud M. Raud. Noor-Eesti kirjastus, Tartus. 291 lk., hind 3 kr. 75 s.

„Greta ja tema Issand“ ei kuulu mitte üksi Järnfelti paremate tööde hulka, vaid ta on üldse tähelepanuväärne teosid soome viimase aja ajakirjanduses.

Selle huvitava raamatu teeb eriti nauditavaks lihtsus, millega suur inimese tundja kirjeldab inimeste elukäiku ja jälgib nende hingeelu, mis autori läbinägevuse tõttu saab meile lühemaks kui mõndagi meie ümbritsevast elust. „On tunda,“ ütleb tuntud soome arvustaja dr. A. Anttila, „et sulge, mis kaunistamata on kirjeldanud Greta elukäigu ja kujutanud ta vahekorrad Issandaga, on juhtinud kirjanik, kellel on meile öelda midagi tööpoolest tõsist ja kelle mahe, harmooniline ja helge suhtumine ellu sisendab lugejasse erilise lohutuse ja turva tunde.“

Maria Jotuni: Argielu. Noor-Eesti kirjastus Tartus. 157 lk., hind 2 kr. 75 s. Tõlkinud Friedebert Tuglas.

See jutustis kuulub soome kirjanduse kõige väljapaistvamate teoste hulka. Tema sisu annab haruldaselt ilmeka ja tiheda läbilõike soome külalast. Tegevustik on piiratud üheainsa päevaga ja nii on teos öieti Joel Lehtose „Putkinotko“ eelkäijaks. Ta ilmub juba 1909. a., kuid oli oma olgugi äärmiselt rahvapärane, siiski ometi erakordselt raskesti tõlgitava sõnastuse

tõttu eesti lugejaile kättesaamatu. Üldse on Maria Jotuni ainus nimekaist soome kirjanikest, kes Eestis veel vähe tuntud. Nüüd on ka tema peateos meil Fr. Tuglase tõlkes saadaval.

Edgar Allan Poe: Valik luuletisi ja esseid „Kaarna“ tekkimisest. Tõlkinud Ants Oras. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. Hind 2 kr., iluköites 2 kr. 50 s.

Poe on mõjutanud mitut eesti kirjanikku ja on tõlgitud hoolega tema hirmu ja õuduse jutte. Kuid Poe' hing on ometi luules: müstiliste põhijoontega, omaette ja harukordne, üksikasjus arenenud üllatava omapärasuseni ja kauguseni, ühte ja sama kohta inimese hingest taguv, kuni see lööb hõõguma või päriselt lausa leegitsema, värsitehniliselt artistlik. Tema värsid pole rahvale laulmiseks, vaid luulet armastavale isikule vaikuses maitsmiseks. Lauludele lisaks toob käesolev kogu Poe' esseid „Kaarna“ tekkimisest, mis äratanud laialdast tähelepanu, ja sissejuhatajaks annab tõlkija ülevaate Poe' elust ja loomingust.

Juhan Jaik: Rannaliivalt taevani. Romaan. Noor-Eesti Kirjastus. 206 lk., hind 3 kr. 50 s.

Knut Hamsun: Hulkurid II. Romaan. Tõlk. A. Karuste. Looduse kroonine romaan nr. 27. 446 lk., hind 1 kr.

«Kaitse Kodu!»

järgmine number ilmub
1. mail kaksiknumbrina.

Kaitseliitlaste tarvete ladu

Tallinnas, Kaarli tän. 8.

Soovitab odavate hindadega:
sportpüsse, igas kaliibris püstol-
brovninguid, naagaane, vini- ja
sportpüssi ja püstoli padruneid,
püssiõli ja püssipuhastusabinõu-
sid, märklehti, suusasidemeid, kae-
linte jne.

Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Prantsuse avang.

Mängitud Tšehhoslovakkia ohvitseride
turniiril Prahlas, 8. veebruaril 1931. a.

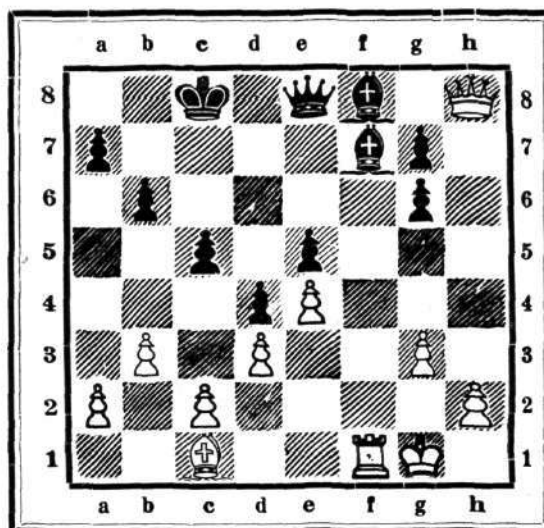
Valged: kol.-leitn. K. Hromadka.

Mustad: major K. Sladek.

1. e2—e4, e7—e6, 2. Ld1—e2, b7—b6¹⁾, 3. b2—b3,
Rg8—e7, 4. g2—g3, Oc8—b7, 5. Of1—g2, c7—c5. 6. Oc1—
b2, d7—d5, 7. Rg1—h3, d5—d4²⁾, 8. d2—d3, Rb8—c6,
9. f2—f4, Ld8—d7, 10. Rb1—d2, e6—e5³⁾, 11. Rd2—c4,
f7—f6, 12. f4:e5, Rc6:e5, 13. Rc4:e5, f6:e5, 14. Le2—
h5+, Re7—g6, 15. Rh3—g5, Ld7—d6, 16. 0—0, 0—0—0,
17. Rg5—f7, Ld6—c7, 18. Og2—h3+, Kc8—b8, 19. Rf7:d8,
Le7:d8, 20. Vf1—f7, Ob7—c6, 21. Oh3—f5, Oc6—e8,
22. Of5:g6, h7:g6, 23. Lh5:h8, Oe8:f7, 24. Va1—f1,
Ld8—e8, 25. Ob2—c1, Kb8—c8, 26. Oc1—h6⁴⁾, g7:h6,

Seis pärast 25. mustade sammu:

Mustad.

Valged.

27. Lh8—f6, Of7—e6, 28. Lf6:f8, Kc8—d7, 29. Lf8—g7+,
Kd7—d6, 30. Vf1—f6, Le8—e7, 31. Lg7:g6, h6—h5,
32. h2—h4, b6—b5, 33. g3—g4, h5:g4, 34. h4—h5, Kd6—
d7, 35. h5—h6 ja mustad andsid alla.

1) Väga hea vastus Prantsuse partii Čigorini va-
riandi peale.

2) 7d5:e4 oleks parem ja lihtsam.

3) Viga, mis võimaldab valgetele energilise peale-
tungu.

4) Murrab täielikult mustade seis.

„EESTI KIRIK“

on võitnud endale suure poolehoidu ja kindla seisukoha.

Sellele tugedes seisab „Eesti Kirik“ 1931. aastal nagu varemgi, ilmudes igal neljapäeval, väsimata Eesti ev. lut.-usu kiriku teenistuses.

„Eesti Kiriku“ veerud on avatud kirikliku elu päevaküsimusile, misjonitööle, noorsootööle jne. Iseäranis rõhku tahab ta panna ülesehitavale tööle.

„Eesti Kirik“ on ainuke ja parim ajakiri Eesti ev. lut.-usu kiriku rahvale.

„Laste Sõber“ ilmub 1931. aastal suurendatud kujul kunstirikkas

välimuses kord kuus. Ta juhib endiselt lapsi laste sõbra Jeesuse juure, valmistades lastele palju rõõmu.

„Laste Sõber“ ootab iseäranis oma noorilf lugejailt kaastööd. Saatke jutustusi, ülesvõtteid, küsimusi, hindmõistatusi!

Iga „Laste Sõbra“ lugeja võitku vähemalt 1–2 uut lugejat „Laste Sõbrale“.

„Eesti Kiriku“ ja „Laste Sõbra“ toimkonda kuuluvad: prof. H. B. Rahamägi (peatoimetaja), piiskop J. Kukk, õp. J. Aunver (vastutav ja tegev toimetaja), õp. A. Sommer (peatoimetaja asetäitja), õp. J. Järve, köster A. Siiak.

„Eesti Kiriku“ tellimishind on aastas postiiga kr. 2.50, postita kr. 2.25; poolaastas kr. 1.25, postita kr. 1.15. Üksiknumber 5 senti.

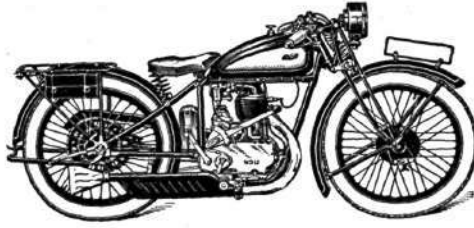
„Laste Sõbra“ tellimishind: aastas 35 senti; poolaastas 18 s. Üksiknumber 3 senti.

„Eesti Kiriku“ ja „Laste Sõbra“ toimetuse ja talituse aadress Tallinn, Konsistoorium.

Peatoimetaja aadress: Tarlu, Vallikraavi 25, telef. 1-89.

Tegevtoimetaja aadress: Lüri kirikla, Rae p.a.g.; telef. 25-60.

Tellimisi võtavad vastu kõik Eesti vabariigi postiasutused.

Maailmakuulsad mootorrattad

**HUSQVARNA
NEW-HUDSON**

N. S. U.

Kr. 635.—

kuni

Kr. 1270.—

R A A D I O

vastuvõtjad, valjuhääldajad
ning kõik raadio osad.

Parlophon ja Beka

grammofoni plaadid
LINDEX kohveraparaat
ainult Kr. 75.—

TOKO ATORMOLEN & KO TOKO

Tallinn, Harju 37.

Tel. 15-01, 15-02.

**Lapse-
vankrid**

PHÖNIX

suures
valikus.

**Foto-
aparaadid**

ja kõik tarbed.
Ilmutamise
tööd.

**Üle kogu Eesti tuntud kõrgeväärtuslikud
j a l g r a t t a d :**

**Husqvarna, Humber, N. S. U., Toko, Phänomen,
Corvette, Esperanto, Simson.**